

3. Laudate eum, sol et luna; laudate eum, omnes stelle et lumen.
 4. Laudate eum, cæli celorum; et aque omnes que super celos sunt
 5. Laudent nomen Domini.
 Quia ipse dixit, et facta sunt; ipse mandavit, et creata sunt.
 6. Statuit eis in æternum, et in seculo seculi. Preceptum posuit, et non præteribit.
 7. Laudate Dominum, de terra: dracones et omnes abyssi;
 8. Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, que faciunt verbum ejus;
 9. Montes, et omnes colles; ligna fructifera, et omnes cedri;
 10. Bestiæ, et universa pecora; serpentes, et volucres pennate.
 11. Reges terræ et omnes populi, principes et omnes iudices terræ.
 12. Juvenes et virgines, senes cum junioribus laudent nomen Domini,
 13. Quia exaltatum est nomen ejus solius.
 14. Confessio ejus super cælum et terram; et exaltavit coram populi sui.
 Hymnus omnibus sanctis ejus; filia Israel, populo appropinquasti sibi: Alleluia!

PSALMUS CXLIX.

Regem Christum canendum esse qui suos sit salvaturus, sique in gentes ultricorum potestatem daturus. Est propheticus de Ecclesie victoria.

1. Alleluia.
 Cantate Domino canticum novum; laus ejus in ecclesia sanctorum!

1 Dan. 2, 56-60.

2. Latet Israel in eo qui fecit eum; et filii Sion exsultent in rege suo!
 3. Laudant nomen ejus in choro in tympano et psalterio psallant ei!
 4. Quia beneplacitum est Domino in populo suo, et exaltabit manus eius in salutem.
 5. Exsultabunt sancti in gloria, letabuntur in cubilibus suis.
 6. Exaltationes Dei in gutture eorum; et gladii accipietur in manibus eorum.
 7. Ad faciendam vindictam in nobilibus, increpationes in populis;
 8. Ad alligandos reges eorum in compedibus, et nobiles eorum in manibus ferreis;
 9. Ut faciant in eis iudicium scriptum. Gloria hæc est omnibus sanctis ejus. Alleluia!

PSALMUS CL.

Omnem spiritum ad Deum omnis musica genere laudandum invitat.

1. Alleluia.
 Laudate Dominum in sanctis ejus; laudate eum in firmamento virtutis ejus;
 2. Laudate eum in virtutibus ejus; laudate eum secundum multitudinem magnitudinis ejus.
 3. Laudate eum in sono tube; laudate eum in psalterio et choro.
 4. Laudate eum in tympano et choro, laudate eum in choris et organo.
 5. Laudate eum in cymbalis benesonantibus; laudate eum in cymbala jubilationis.
 6. Omnis spiritus laudet Dominum! Alleluia!

LIBER PROVERBIORUM

QUEM HEBRÆI MISLE APPELLANT.

CAPUT I.

Parabolarum utilitas; auditus et studium sapientie commendatur; filius admonetur ne peccatum sequatur blanditias; sapientia et non amplexus invitat, et contemptioque innuit exitum.

4. Parabola Salomonis, filii David, regis Israel.
 2. Ad sciendam sapientiam et disciplinam;
 3. Ad intelligenda verba prudentiæ, et suscipiendam eruditionem doctrinæ, justitiæ, et iudicium, et equitatem;
 4. Ut detur parvulis astutia, adolescenti sententia et intellectus.
 5. Audientis sapiens, explorantior erit; et intelligens gubernacula possidebit.
 6. Animadvertet parabolam et interpretationem, verba sapientum et enigmata eorum.
 7. Timor Domini principium sapientiæ. Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt.
 8. Audi, fili mi, disciplinam patris tui, et ne dimittas legem matris tuæ;
 9. Ut addatur gratia capiti tuo, et torques collo tuo.
 10. Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne accutescas eis.
 11. Si dixerint: Veni nobiscum, insidiamur sanguini; abscondamus tendiculas contra insontem frustra;
 12. Deglutiamus eum sicut infernus viventem, et integrum quasi descendentem in laqueum;
 13. Omnem pretiosam substantiam reperiemus; implebimus domos nostras spoliis;
 14. Sortem mitte nobiscum, marsupium unum sit omnium nostrum;

15. Fili mi, ne ambules cum eis; prolixe pedem tuum a semitis eorum;

16. Pedes enim illorum ad malum currunt; et festinant ut effundant sanguinem.

17. Frustra autem jacitur rete ante oculos pennatorum.

18. Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur, et moliantur fraudes contra animas suas.

19. Sic semitæ omnis avari: animas possidentium rapiunt.

20. Sapientia foris predicat; in plateis dat vocem suam;

21. In capite turbarum clamitat; in foribus portarum urbis profert verba sua, dicens:

22. Usequo, parvuli, diligitis infantiæ, et stulti ea quæ sibi sunt noxia capiunt, et imprudentes obdunt scientiam?

23. Convertimini ad correptionem meam. Ego profertim vobis spiritum meum, et ostendam vobis verba mea.
 24. Quia vocavi, et non misistis; extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret;
 25. Despexitis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis;

26. Ego quoque in interiora vestro debeo; et subsannabo cum vobis id quod timebatis advenire.

27. Cum irruerit repentina calamitas, et interitus quasi tempestas ingruerit; quando venerit super vos tribulatio et angustia;

28. Tunc invocabunt me, et non exaudiam; mane consurgent, et non invenient me;

29. Eo quod exosam habuerint disciplinam, et timorem Domini non susceperint,

30. Nunc acquirerint consilio meo, et

1 Ps. 110, 10. Eccl. 1, 16
 2 Isa. 59, 7.

3 Isa. 65, 12 et 66, 4. Jer. 7, 13.

destraxerit universæ correctioni mox.
31. Comedit igitur fructus viæ suæ, nisi que consiliis saturabatur.
32. Aversio parvulorum interficit eos, et prosperitas stultorum perdet illos.
33. Qui autem me audierit absque terrore requiescet, et abundantia profuerit, timore malorum sublato.

CAPUT II.

Sapientia acquisita quanta bona conferat, et quanta mala avertat; quoniam Dei dona veniunt, et sine qua aliquid eratur.

1. Fili mi, si susceperis sermones meos, et mandata mea absconderis penes te.
2. Ut audist sapientiam auris tuæ; inclina cor tuum ad cognoscendum prudentiam.
3. Si enim sapientiam invocaveris, et inclinaveris cor tuum prudentiæ; et si quassieris eam quasi pecuniam, et sicut thesaurus effoderis illam;
5. Tunc intelliges timorem Domini, et scientiam Dei invenies.
6. Quia Dominus dat sapientiam; et ex ore ejus prudentia et scientia.
7. Custodit rectorum salutem, et protegit gradientes simpliciter.
8. Servans semitas justitiæ, et vias sanctorum custodians.
9. Tunc intelliges justitiam, et iudicium, et æquitatem, et omnem semitam bonam.
10. Si intraverit sapientia cor tuum, et scientiæ animæ tuæ placuerit;
11. Consilium custodiet te, et prudentia servabit te.
12. Ut eruaris a viâ mala, et ab homine qui perversa loquitur;
13. Qui relinquunt iter rectam, et ambulat per vias tenebrosas;
14. Qui letantur cum malefecerint, et exultant in rebus pessimis;
15. Quorum viâ perversee sunt, et infames grossus eorum.
16. Ut eruaris a muliere aliena, et ab extranea que mollit sermones suos.
17. Et relinquat ducentem pubertatis suæ.
18. Et pacti Dei viri oblitus est. Inclinata est enim ad marten domus ejus, et ad inferos semitæ ipsius.

1 Job 18, 17.
2 Rom. 13, 16.

19. Omnes qui ingredientur ad eam non revertentur, nec apprehendent sententias vias.
20. Ut ambles in viâ bona, et calles justorum custodias;
- 21. Qui enim recti sunt habitabant in terra, et simplices permanebant in ea;
- 22. Impii vero de terra percutiunt, et qui iniq̄ue agunt auferuntur ex ea.

CAPUT III.

Sapientia vitam prolongat; misericordia et veritas non deserenda; Educa in Deum, timor Dei, honorandus Deus; cogitatio Dei cum lætitia ferenda; sapientia bonæ sapientiam sequentibus omnia propria; amico stultis dandam, nec ei malevolentiam; non contumeliam; linguæ non mutandi; impiorum perditio et peccata benedictio.

1. Fili mi, ne obliviscaris legis mox, et præcepta mea cor tuum custodias;
2. Longitudinem enim dierum, et annos vitæ, et pacem apponent tibi.
3. Misericordia et veritas te non deserent circumdās eas gutturi tuo, et describe in tabulis cordis tui;
5. Et invenies gratiam, et disciplinam bonam, coram Deo et hominibus.
6. Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, et ne mutaris prudentia tua.
8. In amittibus viis tuis cogita illam, et ipse diriget gressus tuos.
7. Ne sis sapiens apud temetipsum; time Deum, et recede a malo;
8. Sanitas quippe spiritus umilico tuo, et irrigatio ossium tuorum.
9. Honora Dominum de tua substantia, et de primitiis omnium frugum tuarum da eis;
10. Et implebuntur horrea tua saturitate, et vino torcularia tua redundabunt.
11. *Disciplinam Domini, fili mi, ne abjicias, nec deficias cum ab eo corripis;
12. Quem enim diligit Dominus eripit; et quasi pater in filio complacet sibi.
13. Beatus homo qui invenit sapientiam, et qui affluit prudentia;
14. Melior est acquisitio ejus acquisitione argenti, et auri primi et purissimi fructus ejus.

* Tob. 4, 7. Luc. 14, 13.
* Hebr. 12, 5. Apoc. 3, 19.

tionis argenti, et auri primi et purissimi fructus ejus.

15. Pretiosior est cunctis opibus; et omnia que desiderantur huic non valent comparari.
16. Longitudo dierum in dextera ejus, et in sinistra illius dicitur, et gloria.
17. Via ejus viæ pacis; et omnes semitæ illius pacifice.
18. Lignum vitæ est his qui apprehenderit eam; et qui tenuerit eam beatus.
19. Dominus virtutem fovit; et terrore stabilivit celos prudentia.
20. Sapientia illius erupit ante abyssum, et nubes rore concrescunt.
21. Fili mi, ne effluat hæc ab oculis tuis. Custodi legem atque consilium;
22. Et erit vita animæ tuæ, et gratia facilius tuis.
23. Tunc ambulabis fideleliter in viâ tua, et pes tuus non impietur.
24. Si dormieris, non timebis; quiescas, et suavis erit somnus tuus.
25. Ne parvas repente terrore, et irruentis tibi potentias impiorum.
26. Dominus enim erit in latere tuo, et custodiet pedem tuum, ne capiaris.
27. Noli prohibere benefacere cum qui potest; si vales, et ipse benefacit.
28. Ne dicas amico tuo: Vade, et revertere, cras dabo tibi, cum statim possis dare.
29. Ne moliris amico tuo malum, cum ille in te habet fiduciam.
30. Ne contendas adversus hominem frustra, cum ipse tibi nihil mali fecerit.
31. Ne emuleris hominem injustum, nec imiteris vias ejus;
32. Quia abominatio Domini est omnis blæsus, et cum simplicibus sarcinatio signa.
33. Egredis a Domino in domo impii; habitacula autem justorum benedictionum.
34. Ipse deludet illusores, et mansuetus dabit gratiam.
35. Gloriam sapientes possidebant; stultorum exaltatio ignominia.

CAPUT IV.

Sapientia suo exemplo hortatur querere sapientiam, cuius explicat utilitates; viæ impiorum.

* Ps. 96, 1.

rum delinquenda, et justorum amplectenda; de castitate cordis, etis et gressuum.

1. Audite, filii, disciplinam patris; et attendite ad sciatis prudentiam.
2. Donum bonum tribuam vobis; legem meam ne derelinquantis.
3. Nam ut ego filius fui patris mei, tenentis et unigenitus coram matre mea;
4. Et docebat me, atque dicebat: Suscipiat verba mea cor tuum; custodi præcepta mea, et vivas.
5. Posside sapientiam, posside prudentiam. Ne obliviscaris, neque declines a verbis oris mei.
6. Ne dimittas eam, et custodiet te; dilige eam, et conservabit te.
7. Principium sapientiæ, posside sapientiam; et in omni possessione tua acquire prudentiam.
8. Arripe illam, et exaltabit te; glorificabis orbem ea cum enim fueris amplectatur.
9. Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, et corona inclyta proteget te.
10. Audi, fili mi, et suscipe verba mea, ut multiplicentur tibi anni vias.
11. Viam sapientiæ monstrabo tibi, ducam te per semitas æquitatis;
12. Quas cum ingressus fueris, non arcubuntur gressus tui, et curris non habebis offendiculum.
13. Tene disciplinam, ne dimittas eam; custodi illam, quia ipsa est viâ tua.
14. Ne deleteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum viâ.
15. Fuge ab ea, nec transeas per illam; declina, et desere eam.
16. Non enim dormiant nisi malefecerint; et raptus somnus ab eis nisi supplantaverint.
17. Comedant panem impietatis, et vinum inquietatis bibunt.
18. Instorum autem semita quasi lux splendens procedit, et crescit usque ad perfectam diem.
19. Via impiorum tenebrosa; nesciunt ubi corruant.
20. Fili mi, ausculta sermones meos; et ad eloquia mea inclina aurem tuam.
21. Ne recedat ab oculis tuis, custodi ea in medio cordis tui;
22. Viam enim suam invenientibus ea, et universis carni sanitas.
23. Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso viâ procedit.

24. Remove a te os pravum, et detrahentia labia sint procul a te.

25. Oculi tui recta vident, et palpebrae tuae procedunt gressus tuos.

26. Digito semper pedibus tuis, et omnes vias tue stabilientur.

27. Ne declines ad dexteram neque ad sinistram; averte pedem tuum a malo; vias enim quae a dextris sunt novit Dominus; perverso vero sicut quae a sinistris sunt. Ipse autem rectos faciet cursus tuos, itinera autem tua in pace producet.

CAPUT V.

Vitari jubet meretricem; et ne labores et animi pendatur; propria vxor diligatur, et fugatur aliena.

1. Filii mi, attende ad sapientiam meam; et prudentiam meam inclina aurem tuam.

2. Ut custodias cogitationes, et disciplinam labia tua conservent. Ne attendas fallacia mulieris;

3. Favus enim distillans labia meretricis, et nitidus oleo guttur ejus;

4. Novissima autem illius amara quasi absinthium, et acuta quasi gladius biceps.

5. Pedes ejus descendunt in mortem, et ad inferos gressus illius penetrant.

6. Per somniam vitae non ambulat. Vagi sunt gressus ejus et investigabiles.

7. Nunc ergo, filii mi, audi me, et ne recedas a verbis oris mei.

8. Longe fac ab ea viam tuam, et ne appropinques foribus domus ejus.

9. Ne dos alieni honorem tuum, et amnes tuos crudeli;

10. Ne forte impetrat extranei viribus tuis, et labia tua sint in domo aliena;

11. Et gemas in novissimis domo consumpsit carnes tuas et corpus tuum, et dicas;

12. Cur detestatus sum disciplinam, et inceptationibus non acquievit cor meum.

13. Nec audivi vocem doctorem me, et magistris non inclinavi aurem meam;

14. Paene fui in omni malo, in medio ecclesiae et synagoga.

15. Bibe aquam de cisterna tua, et fluantia putei tui;

¹ Job 14, 16 et 31, 4 et 34, 21.

16. Deriventur fontes tui foras; et in plateis aquas tuas divide.

17. Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui.

18. Sit vena tua benedicta; et lactes cum muliere adolescentiae tuae.

19. Cervi carissima, et gratissima mulinus. Ubera ejus inebriant te in omni tempore, in amore ejus delectare jactare.

20. Quare seducaris, filii mi, ab aliena, et feveris in sinu alterius?

21. ¹ Hospitii Dominus vias hominis, et omnes gressus ejus considerat.

22. Iniquitates suas captant impiet, et funibus peccatorum suorum constringitur.

23. Ipse morietur, quia non habuit disciplinam, et in multitudine stultitiae suae decipietur.

CAPUT VI.

Sponsori ut fidem datam libere laborantem; pigrum fornicum exemplo excitat ad laborem; apostatam describit; sex quoque dies Dominus odit; exhortatur ad legis custodiam, atque pulchritudinem mulieris non concupiscas, sed consortium vitae adalere.

1. Filii mi, si sponsores pro amica tua, defixisti apud extraneam manum tuam,

2. Illaqueatus es verbis oris tui, et captus propriis sermionibus.

3. Fac ergo quod dico, filii mi, et tempeusum libera, quia incidisti in munitum proximi tui. Discurre, festina, accita amicum tuum.

4. Ne dederis somnum oculis tuis, nec dormient palpebrae tuae.

5. Errare quasi damulus de manu, et quasi avis de manu aucupis.

6. Vade ad fornicum, o piger, et considera vias ejus, et disce sapientiam;

7. Quae cum non habeat dorem, nec proceptorem, nec principem.

8. Parat in aestate cibum sibi, et non gregat in messe quod comedat.

9. ¹ Insuper, piger, dormies? quando conserges et somno tuo?

10. ² Paululum dormies, paululum dormitabis; paululum conseres manus tuas dormias;

11. Et veniet tibi quasi viator esuritus, et pauperes quasi vir armatus. Si vero impiger fueris, veniet ut fons me-

² Isai. 34, 32.

is tui, et egestas longo fugiet a te.

12. Homo apostata vir inutilis, graditur ora perverso.

13. Annuit oculis, terit pede, digito loquitur.

14. Pravo corde machinatur malum, et animi tempore jurgia seminat.

15. Haec extemplo veniet perditio sua; et subito conteretur, nec habebit ultra medicinam.

16. Sex sunt quae odit Dominus, et septimum detestatur anima ejus;

17. Oculos sublimis; linguam mendaciam, manus effundentes innoxium sanguinem,

18. Cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum.

19. Proferentem mendacia testem falsum, et eam qui seminat inter fratres discordias.

20. Conserva, filii mi, praecepta patris tui, et ne dimittas legem matris tuae.

21. Liga ea in corde tuo jugiter, et circumda gutturo tuo.

22. Cum ambulaveris, gradiantur tunc cum dormieris, custodiat te; et erigens loquere cum ois.

23. Quia mandatum lucerna est, et lex lux, et via vitae increpatio disciplina;

24. Ut custodiant te a muliere mala, et a blanda lingua extraneae.

25. Non concupiscas pulchritudinem ejus cor tuum, nec capiaris nutibus illius;

26. Praedium enim scorti vix est unius pous; mulier autem viri pretiosam animam capit.

27. Numquid potest homo abesseclatere lignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant?

28. Aut ambulare super prunas, ut non comburantur plantae ejus?

29. Sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui, non erit mundus cum tetigerit eam.

30. Non grandis est culpa cum quis furatus fuerit; furatur enim ut esurientem impleat animam.

1. Deprehensus quoque reddet septuplum, et omnem substantiam domus suae tradet.

32. Qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam;

33. Turpitudinem et ignominiam congreget sibi, et opprobrium illius non doloabit,

34. Quia zelus et furor viri non parcat in die vindictae;

35. Nec acquiescat cufusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima.

CAPUT VII.

Hortatur adolecentem ad sapientiam, implemum, et mandatorum custodiam; atque scortorum blanditias, quas late deseruit, evitet.

1. Filii mi, custodi sermone meos, et praecepta mea reconde tibi.

2. Filii, serva mandata mea, et vires; et legem meam quasi pupillam oculi tui;

3. Liga eam in digitis tuis, scribe illam in tabulis cordis tui.

4. Dic sapientiae: Soror mea es; et prudentiam voca amicum tuam,

5. Ut custodiat te a muliere extranea, et ab aliena quae verba sua dulcia facit.

6. De fenestra enim domus meae per cancellos prospexi.

7. Et vido parvulos, considero recorder juvenem.

8. Qui transit per plateam juxta angulum, et prope viam domus illius, graditur.

9. In obscuro, advesperascens die, in noctis tenebris et caligine;

10. Et ecce occurrit illi mulier ornata meretricio, preparata ad capiendam animam, garrula et vaga.

11. Quietis impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis,

12. Nunc fortis, nunc in plateis, nunc juxta angulos insidians.

13. Apprehensumque abesseclatere juvenem, et prociavi vultu blanditur, dicens:

14. Victimam pro salute voci, hodie reddidi vota mea;

15. Idcirco egressa sum in occursum tuum, desiderans te videre, et reperi.

16. Intexi funibus lectulum meum, stravi tapetibus pictis ex Aegypto;

17. Aspersi cubile meum myrrha, et aloes, et cinnamonom.

18. Veni, inebrietur uberibus, et frusur capitis amplexibus domes illa coecet dies;

19. Non est enim vir in domo sua, abiit via longissima.

20. Sacculum pecuniae secum tulit; in die plene lunae reversurus est in domum suam.

21. Irrexit eum multis sermonibus, et blanditis laborum protravit illum.

22. Statim eam sequitur quasi bos ductus ad viciniam, et quasi agnus lascivius; et ignorans quod ad vincula stultus trahatur.

23. Donec transigat sagitta jecur ejus; velut si avis festinet ad laqueum; et necet quod de periculo animae illius agitur.

24. Nunc ergo, fili mi, audi me, et attende verbis oris mei.

25. Ne abstrahatur in viis illius mens tua, neque decipiaris venis ejus;

26. Multos enim vulneratos dejecit, et fortissimi quique interfecti sunt ab ea.

27. Vix inferi domus ejus, penetrantes in interiora mortis.

CAPIT VIII.

Sapientia ad cuius amplexum invitata, se quoque multis modis commendat, quodque sit Deo coeterna, cum ipso cunctis componens; quam querentes, beati sperantes vero, inseri tandem evadent.

1. Numquid non sapientia clamavit, et prudentia dat vocem suam?

2. In summis excolisque verticibus supra viam, in mediis semitis stans.

3. Juxta portas civitatis, in ipsis foribus locutus, dicens:

4. O viri, ad vos clamato, et vos mea ad filios hominum.

5. Intelligite, parvuli, astutiam; et, insipientes, animadvertite.

6. Audite, quoniam de rebus magnis locutus sum; et aperientur labia mea ut recta predicent.

7. Veritatem meditabitur guttur meum, et labia mea detestabuntur impium.

8. Justi sunt omnes sermones mei, non est in eis pravum quid neque perversum.

9. Recti sunt intelligentibus, et aequi inventientibus scientiam.

10. Accipite disciplinam meam, et non poeniteam; doctrinam magis quam aurum oligite.

11. Melior est enim sapientia cunctis pretiosissimis; et omne desiderabile ei non potest comparari.

12. Ego sapientia, habito in consilio; et eruditus intersum cogitationibus.

13. Timor Domini edidit malum, arrogantiam, et superbiam, et viam pravam, et os hiliigne detestor.

14. Meum est consilium, et sapientia mea est prudentia, mea est fortitudo.

15. Per me reges regnant, et legum conditores iusta decernunt.

16. Per me principes imperant, et potentes decernunt iustitiam.

17. Ego diligentes me dilige; et qui manserunt ad me, invenient me.

18. Mecum sunt divitiae et gloria, opes superbiae et iustitia.

19. Melior est enim fructus mentium et lapide pretioso, et geminae mea argenteo electo.

20. In viis iustitiae ambulabo, in viae semitarum iudicij.

21. Ut attende diligentes me, et taurorum eorum repleam.

22. Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam fieret a principio.

23. Ab aeterno ordinata sum, et in antiquis, antequam terra fieret.

24. Nondum erant abyssi, et ego iam concepta eram; necdum fontes aquarum eruperant.

25. Necdum montes gravi mole constitissent; ante collis ego parturabam.

26. Adhuc terram non fecerat, et firmata, et cardines orbis terrae.

27. Quando preparabat caelos, aderam; quando certa lege, et gyro vallabat abyssos.

28. Quando aethera firmabat sursum, et firmavit fontes aquarum.

29. Quando circumambulabat mari terminum suum, et legem ponebat aquis, et transirent finis suas; quando apponebat fundamenta terrae;

30. Cum ego eram, cuncta componens.

Et delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore;

31. Ludens in orbis terrarum; et deliciae meae esse cum filiis hominum.

32. Nunc ergo, filii, audite me: Boni qui custodiunt vias meas.

33. Audite disciplinam, et estote sapientes; et nolite abjicere eam.

34. Rectus homo qui audit me, et qui vigilat ad fortes meae quodidie, et observat ad postes ostii mei.

35. Qui me invenierit inveniet vitam, et habuerit salutem a Domino.

36. Qui autem in me peccaverit, ledet animam suam. Omnes qui me derisunt diligunt mortem.

CAPUT IX.

Sapientia, domo sibi edificata, omnes ad se alios vitam praeferat, et a malis stulta ac vaga libera; poro eruditissimam et correptionem non suscipit impius ac derisor, sed iustus et sapiens.

1. Sapientia edificavit sibi domum, et exivit columnas septem.

2. Immovalis viciniam suam, miscuit vinum, et proposuit messorum solum.

3. Misit ancillas suas ut vocarent ad agrum et ad membra civitatis;

4. Si quis est parvulus, veniat ad me. Et insipientibus locuta est:

5. Venite, comedite panem meum, et bibite vinum quod miscui vobis.

6. Rilique infantiam, et vivite, et ambulato per vias prudentiae.

7. Qui erudit derisorum, ipse injuriam sibi facit; et qui arguit impium sibi maculam generat.

8. Noli arguere derisorum, ne oderit te; arguo sapientem, et diligit te.

9. In sapientia occasionem, et addetbit et sapientia; doce iustum, et festinabit accipere.

10. Principium sapientiae timor Domini; et scientia sanctorum prudentia.

11. Per me enim multiplicabuntur dies tui, et addentur tibi anni vitae.

12. Si sapiens fuerit, tibi melius erit; si autem illusor, solus portabis malum.

13. Muller stulta et clamosa, pleneque illecebris, et nihil omnino sciens,

14. Sed in foribus domus suae super cellam in excelso urbis loco.

15. Ut vocaret transeuntes per viam, et pergentes itinere suo;

16. Qui est parvulus declinet ad me. Et recordi locuta est:

17. Aquae furtive dulciores sunt, et panis ascenditium sanctorum.

18. Et ignoravit quod ibi sint gigantes, et in profundis inferni convivae ejus.

PARABOLE SALOMONIS.

CAPUT X.

Altera sermone de filio sapientis et stulto, iusto et impio, operante et otioso, simplici

¹ Ps. 119, 10. Sup. 1, 7. Eccl. 1, 16.
² Mt. 11, 4.

et pravo; in charitate et odio; de bono linguo, et iusto malo.

1. Filius sapiens iustificat patrem; filius vero stultus iustitiam est matris suae.

2. Non proderunt thesauri impietatis; iustitia vero liberabit a morte.

3. Non alligabit Dominus fame animam iusti; et insidias impiorum subvertet.

4. Egestatem operata est manus remissa; manus autem fortium dividas parat.

Qui nititur mendacis, ille pascit ventres; idem autem ipse sequitur aves volantes.

5. Qui congregat in messe filius sapiens est; qui autem sterilitate filius confusio.

6. Benedictio Domini super caput iusti; os autem impiorum operit iniquitas.

7. Memoria iusti cum laudibus; et nomen impiorum putrescit.

8. Sapiens corde precepta suscipit; stultus cadit labijs.

9. Qui ambulat simpliciter ambulat confidenter; qui autem depravat vias suas manifestus erit.

10. Qui annuit oculo dabit dolorem; et stultus labijs verberabitur.

11. Vena vitae os iusti; et os impiorum operit iniquitatem.

12. Odium suscitatur rixas, et universa delicta operit charitas.

13. In labijs sapientis inventur sapientia; et virga in dorso ejus qui iudicat corde.

14. Sapientes abscondunt scientiam; os autem stulti confusio proximum est.

15. Substantia divitis urbs fortitudinis ejus; pavor pauperum egestas eorum.

16. Opus iusti ad vitam; fructus autem impii ad peccatum.

17. Via vite custodienti disciplinae; qui autem increpationes relinquit errat.

18. Abscondit odium labia mendacis; qui profert contumeliam insipientis est.

19. In multiloquio non deest peccatum; qui autem moderatur labia sua prudentissimus est.

20. Argentum electum lingua iusti; cor autem impiorum pro nihilo.

21. Labia iusti erudiant plurimos;

¹ Eccl. 27, 25.
² 1 Cor. 13, 4. 1 Pet. 4, 8.

qui autem indocti sunt in cordis egestate morientur.

22. Beneficium Domini divites facit; nec sociabitur eis afflictio.

23. Quasi per risum stultus operatur scelus; sapientia autem est viri prudentia.

24. Quod timet impius veniet super eum; desiderium suum patris labitur.

25. Quasi tempestas transiens non erit impius; justus autem quasi fundamentum semper erit.

26. Sicut acetum dentibus, et fumus oculis, sic piger his qui miserant eum.

27. Timor Domini sponnet dies; et anni impiorum breviantur.

28. Expectatio justorum læticia; spes autem impiorum peribit.

29. Fortitudo simplicis via Domini; et pavor his qui operantur malum.

30. Justus in æternum non commovebitur; impius autem non habitabit super terram.

31. Os justi parterit sapientiam; lingua pravorum peribit.

32. Labia justi considerant placita; et os impiorum perversa.

CAPUT XL.

Æquitas et justitia carumque virtutum comoda, et vitiorum ac vasarum divitiarum incommoda.

1. Statera dolosa abominatio est apud Dominum; et pondus æquum voluntas jus.

2. Ubi fuerit superbia, ibi erit et contumelia; ubi autem est humilitas, ibi est sapientia.

3. Simplicitas justorum dirigit eos; et supplantatio perversorum vastabit illos.

4. Non proderunt divitiæ in die ultionis; justitia autem liberabit a morte.

5. Justitia simplicis dirigit viam ejus; et in impietate sua corrumpit impius.

6. Justitia rectorum liberabit eos; et a insidiis suis captivabit inimici.

7. Mortuo homine impio, nulla erit ultra spes; et expectatio sollicitorum peribit.

8. Justus de angustia liberatus est; et traditur impius pro eo.

9. Simulatores quoque decipiunt amicum suum; justus autem liberabitur scientia.

10. In bonis justorum consultabit civitas.

¹ Sup. 10, 2.

tas; et in perditione impiorum erit latitatio.

11. Beneficentia justorum exaltabit civitas; et ore impiorum subvertetur.

12. Qui despicit amicum suum in diegens corde est; vir autem prudens in celis.

13. Qui ambulat fraudulenter res et arcana; qui autem fidelis est animi cui amici commissum.

14. Ubi non est gubernator, populus corrumpit; salus autem, ubi multa consilia.

15. Affligetur malo qui fidem facit peccatoribus; qui autem cavet laqueos secus viam erit.

16. Mulier gratiosa inveniet gloriam; et robusti habebunt divitias.

17. Benefacit anime suæ vir misericors; qui autem crudelis est etiam propinquos abijcit.

18. Impius facit opus in stabile; seminant autem justitiam merces fidelis.

19. Clementia preparat vitam, et cotatio malorum mortem.

20. Abominabile Domino cor pravum, et voluntas ejus in iis qui simpliciter ambulat.

21. Manus in manu non erit innocens malus; semen autem justorum salubitur.

22. Circulus aureus in naribus sua mulier pulchra et fatua.

23. Desiderium justorum omne bonum est; prestatio impiorum furor.

24. Alii dividunt propria, et dilatores sunt; alii rapiunt non sua, et semper in egestate sunt.

25. Anima quæ benedicit impinguabitur; et qui inebriat ipse quoque inebriabitur.

26. Qui ascendit frumenta maledicetur in populis; beneficium autem super caput vendentium.

27. Bene consurgit diluculo qui querit bona; qui autem investigator malorum est opprimetur ab eis.

28. Qui condidit in divitiis suis curruis justus autem quasi virens folium germinabit.

29. Qui conturbat domum suam possidebit ventos; et qui stultus est serviet sapientia.

30. Fructus justis lignum vite; et qui suscipit animas sapiens est.

31. ² Si justus in terra recipit, quanto magis impius et peccator!

¹ Eccl. 10, 30.

² 1 Pet. 4, 18.

CAPUT XI.

Sapienter loquitur de diligente disciplina et eam odiet; de impio et justo, operante et otioso, stulto et sapiente, et de bonis ac malis linguis.

1. Qui diligit disciplinam diligit scientiam; qui autem odit increpationes insipientis est.

2. Qui bonus est hæret gratiam a Domino; qui autem confidit in cogitationibus suis impie agit.

3. Non roborabitur homo ex impietate; et radix justorum non commovebitur.

4. Mulier diligens corona est viro suo; et puerudo in osshibus ejus, quam confessione res digna gerit.

5. Cogitationes justorum judicia; et consilia impiorum fraudulenta.

6. Verba impiorum insidiantur sanguini; os justorum liberabit eos.

7. Verte impius, et non erunt; domus autem justorum permanebit.

8. Doctrina sua noscetur viri; qui autem vanus et excors est patebit in contemptu.

9. Melior est pauper et sufficiens, quam gloriosus et indigens pane.

10. Novit justus jumentorum sui animas; viscera autem impiorum crudelia.

11. Qui operatur terram suam satiabitur panibus; qui autem sectatur otium stultissimus est.

12. Qui sanvis est in vini demorantibus in suis munitionibus reliquit contumeliam.

13. Desiderium impii munimentum est pessimum; radix autem justorum proficit.

14. Propter peccata laborum ruina proximal malo; effugiet autem justus de angustia.

15. De fracta oris sui unusquisque replebitur bonis, et iuxta opera manuum suarum retribuetur ei.

16. Vis stulti recta in oculis ejus; qui autem sapiens est audit consilia.

17. Fatuus statim indicat iram suam; qui autem dissimulat injuriam callidus est.

18. Qui quod novit loquitur index justitie est; qui autem molitur testis est fraudulencus.

19. Est quasi puer, cum in multis divitiis sit.

20. Redemptio anime viri divitiæ sum-

18. Est qui promittit, et quasi gladio pungitur conscientia; lingua autem sapientium sanitas est.

19. Labium veritatis firmum erit in perpetuum; qui autem testis est repentinus concinat linguam mendacii.

20. Dolus in corde cogitantium mala; qui autem pacis inecut consilia, sequitur eos gaudium.

21. Non contristabit justum quiddid ei acciderit; impius autem replebitur malo.

22. Abominatio est Domino labia mendacii; qui autem fideliter agant placent ei.

23. Homo versutus celestiam scientiam; et cor insipientium provocat stultitiam.

24. Manus fortium dominabuntur; quæ autem remissa est tributus serviet.

25. Meror in corde viri humiliabit illum; et sermone bono lætificabitur.

26. Qui negligit damnum propter amicum justus est; iter autem impiorum decipiet eos.

27. Non inveniet fraudulencus lucrum; et substantia hominis erit arsi pretium.

28. In semita justitie via; iter autem devium ducit ad mortem.

CAPUT XIII.

De filo sapiente; de oris custodia, et inconsiderato ad loquendum; de paupere, divite, et divite povere, lacerna impiorum, sustinacis foliata et dilacione spei; omnia cum consilio agenda, et cum sapientibus gradendum; de parcente virgo, et semper ventre impii.

1. Filius sapiens doctrina patris; qui autem illorum est non audit cum arguitur.

2. De fractu oris sui homo satiabitur bonis; anima autem pravicatorum iniqua.

3. Qui custodit os suum custodit animam suam; qui autem inconsideratus est ad loquendum sentiet mala.

4. Vult et non vult piger; anima autem operantium impinguabitur.

5. Verbum mendax justus detestabitur; impius autem confundit, et confundetur.

6. Justitia custodit innocentis viam. Impietas autem peccatorum supplantat.

7. Est quasi divites, cum nihil habent; et est quasi pauper, cum in multis divitiis sit.

8. Redemptio anime viri divitiæ sum-

qui autem pauper est increpationem non sustinet.

9. Lax iustorum heticat; lucerna autem impiorum extinguatur.

10. Inter superbos semper Jurgia sunt; qui autem agnovit omnia cum consilio reguntur sapientia.

11. Substantia festinata minuatur; que autem paulatim colligitur manu multiplicabitur.

12. Spes que differtur affligit animam; lignum vite desiderium veniens.

13. Qui detrahit alicui rei ipse se in futurum obligat; qui autem timet preceptum in pace versabitur.

14. Anime dolose errant in peccatis; justus autem misericordes sunt, et miserantur.

15. Doctrina bona dabit gratiam; in timere contemptorum vorago.

16. Astutus animus agit cum consilio; qui autem fatuus est aperit stultitiam.

17. Nuntius impij cadet in malum; legatus autem fidelis scietis.

18. Egestas et ignominia ei qui deserit disciplinam; qui autem acquiescit arguenti glorificabitur.

19. Desiderium si compleatur delectat animam; desiderium stultij eos qui fugiunt male.

20. Qui cum sapientibus graditur sapiens erit; amicus stultorum similis efficietur.

21. Peccatores persequitur malum; et iustus retribuente bona.

22. Bonus reliquit heredes filios et nepotes; et custoditur justo substantia peccatoris.

23. Multi cibi in novallis patrum; et aliis congregantur absque iudicio.

24. Qui parci virgo odit filium suum; qui autem diligit illum instanter erudit.

25. Justus comedit et replet animam suam; venter autem impiorum insatiabilis.

CAPUT XIV.

Sapientis et stultitiae variae conditiones; gentis cuius status debita regulari, qua quis ad misericordiam movetur, et affectiones moderatur; vilia autem perdat homines.

1. Sapiens mulier edificat domum suam; insipientis extructam quoque manibus destruet.

2. Ambulans recto innere, et timens Deum; ¹despicitur ab eo qui infirma graditur via.

3. In ore stulti virga superbiae; labia autem sapientium custodiunt eos.

4. Ubi non sunt boves praesepe vacuum est; ubi autem plurae segones, sibi manifesta est fortitudo bovis.

5. Testis fidelis non mentitur; profert autem mendacium dolosus testis.

6. Querit deior sapientiam, et non invenit; doctrina prudentium facilia.

7. Vade contra virum stultum, et desit labia prudentia.

8. Sapientia callidi est intelligere viam suam; et imprudentia stultorum errans.

9. Stultus illudet peccatum, et inter justos morabitur gratia.

10. Cor quod novit amaritudinem anime suae, in gaudio ejus non miscbitur extraneas.

11. Domus impiorum delebitur; tabernacula vero iustorum geminabunt.

12. Est via que videtur homini iusta; novissima autem ejus deducunt ad mortem.

13. Filis dolore miscbitur, et extrema gaudij luctus occupat.

14. Vitis suis replebitur stultus, et super eum erit vir bonus.

15. Innocens credit omni verbo; astutus considerat gressus suos.

Filio doloso nihil erit boni; servus autem sapientis prosperi erunt actus; et dirigetur via ejus.

16. Sapiens timet, et declinat a malo; stultus transiit, et confidit.

17. Impatiens operabitur stultitiam; et vir versutus odiosus est.

18. Possidebat parvuli stultitiam; et expectabant astuti scientiam.

19. Jacobunt mali ante bonos, et impij ante portas iustorum.

20. Etiam proximo suo pauper odiosus erit; amici vero divitum multi.

21. Qui despicit proximum suum peccat; qui autem miseretur pauperis beatus erit.

Qui credit in Domino misericordiam diligit.

22. Errant qui operantur malum; misericordia et veritas preparat bona.

23. In omni opere erit abundantia; ubi autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas.

24. Corona sapientium divitiis est.

¹ Job 19, 4.

rum; fatutas stultorum imprudentia.

25. Liberat animas testis fidelis; et profert mendacia versipellis.

26. In timore Domini fiducia fortitudinis, et filia ejus erit spes.

27. Timor Domini fons vite, et declinat a ruina mortis.

28. In multitudine populi dignitas regis; et in paucitate plebis ignominia principis.

29. Qui patiens est multa gubernatur prudentia; qui autem impatiens est exultat stultitiam suam.

30. Vita carnis sanitas cordis; patrebus ossium invidia.

31. Qui calumniatur egentem exprobrat faciei ejus; honorat autem eum qui miseretur pauperis.

32. In malitia sua expelletur impius; sperat autem justus in morte sua.

33. In corde prudentis requiescit sapientia, et indoctos quosque erudit.

34. Justitia elevat gentem; miseros autem facit populus peccatum.

35. Acceptus est regi minister intelligentis; iracundiam ejus inutilis sustinebit.

CAPUT XV.

Responsio mollis; lingua sapientis, et immanitas; fortitudo domus just; victimae impiorum ingratis; omnia. Duo nota; cor gaudens; dies pauperis malis; sacra mens; venter ad olera; vitis incunctus et vicosus; sus pascuis; iter pigrorum; domus superborum; esse et misericordia purgata peccata; de abiectione disciplinam; laus timoris Domini et humilitatis.

1. Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitatur furorem.

2. Lingua sapientium erant scientiam; os insipientium nullis stultitiam.

3. In omni loco oculi Domini contemplantur bonos et malos.

4. Lingua placabilis lignum vite; que autem immoderata est conteret spiritum.

5. Stultus irridet disciplinam patris sui; qui autem custodit increpationes astutus fiet.

In abundantia justitia virtus maxima est; cogitationes autem impiorum eradicabuntur.

6. Domus justis plurima fortitudo; et in fructibus impij conturbatio.

¹ Inf. 17, 5.

² Inf. 25, 15.

³ Inf. 21, 27. Ezech. 31, 21.

7. Labia sapientium disseminabunt scientiam; cor stultorum dissimile erit.

8. Victimae impiorum abominabiles Domino; vota iustorum placabilia.

9. Abominatio est Domino via impij; qui sequitur justitiam diligitur ab eo.

10. Doctrina mala deserenti viam vite; qui increpationes odit morietur.

11. Infernus et perditio coram Domino; quanto magis corda filiorum hominum!

12. Non tanto pestilentium cum se corripit, nec ad sapiens graditur.

13. Cor gaudens exultat faciem; in merore animi deiecit spiritus.

14. Cor sapientis querit doctrinam; et os stultorum pascatur impuria.

15. Omnes dies pauperis mali; securus quasi iuge convivium.

16. Melius est parum cum timore Domini, quam thesauri magni et insatiabiles.

17. Melius est vocari ad olera cum charitate, quam vitalium signatum cum odio.

18. Vir iracundus provocat rixas; qui patiens est mitigat suscitatas.

19. Iter pigrorum quasi sepes spinarum; via iustorum absque offendiculo.

20. Filios sapientis docuit patrem; et stultus homo despicit matrem suam.

21. Stultitia gaudium stulto; et vir prudens dirigit gressus suos.

22. Dissipantur cogitationes ubi non est consilium; ubi vero sunt plures consilij, confirmantur.

23. Letatur homo in sententia oris sui; et sermo opportunus est optimus.

24. Semita vite super eruditionem, ut declinet de inferno novissimo.

25. Domum superborum demolietur Dominus, et firmos facit terminos viduus.

26. Abominatio Domini cogitationes mala; et purus sermo pulcherrimus firmabitur ab eo.

27. Conturbat domum suam qui succatur avaritiam; qui autem odit musera vivit.

28. Per misericordiam et fidem purgantur peccata; per timorem autem Domini declinat omnis a malo.

28. Mens justi meditatur obedientiam; eos impiorum redundat malis.

⁴ Inf. 17, 23.

⁵ Inf. 16, 6.

29. Longe est Dominus ab impiis, et orationes iustorum exaudiet.
 30. Lux oculorum indicat animam; fama bona impingit ossa.
 31. Auris que audit increpationes vite in molle sapientium commorabitur.
 32. Qui sapientis disciplinam despicit animam suam; qui autem acquiescit increpationibus possessor est cordis.
 33. Timor Domini disciplina sapientis; et gloria precedit humilitatis.

CAPUT XVI.

Homo animam preparat; Deus, spiritum ponderat, linguam viasque hominum dirigit, omnia populi sumptus operans, cui abominatio est omnis arrogans; misericordia redemptor peccata; pondus et statera Dei iudicia; indignatio et Clementia regis; laus sapientis; vituperatur impietas et perverus; sortis a Domino temperatur.

1. Hominis est animam preparare, et Domini gubernare linguam.
 2. Omnes viae hominis patent oculis ejus; spiritum ponderat est Dominus.
 3. Revela Domino opera tua, et dirigentur cogitationes tue.
 4. Universa propter senectutem operatus est Dominus; impium quoque ad diem malum.
 5. Abominatio Domini est omnis arrogans; etiamsi manus ad manum fuerit, non est innocens.
 Initium vite bonae facere iustitiam; accepta est autem apud Deum magis quam immolare hostias.
 6. Misericordia et veritate redimitur iniquitas; et in timore Domini declinat a malo.
 7. Cum placebitur Domino vice hominis, inimicos quoque ejus convertet ad pacem.
 8. Melius est parum cum iustitia quam multi fractus cum iniquitate.
 9. Cor hominis disponit viam suam; sed Dominus est dirigere gressus ejus.
 10. Divinatio in labris regis; in iudicio non errabit os ejus.
 11. Pondus et statera iudicia Domini sunt; et opera ejus omnes lapides sacculi.
 12. Abominabiles regi qui agunt impie, quoniam iustitia firmatur solum.
 13. Voluntas regum labia iusta; qui recta loquitur diligitur.

1 Inf. 21, 2.

14. Indignatio regis nuntii mortis, et vir sapiens placebit eam.
 15. In hilaritate vultus regis vita, et clementia ejus quasi imber serotinus.
 16. Posside sapientiam, quia aure melior est; et acquire prudentiam, qua pretiosior est argento.
 17. Semita iustorum declinat mala, custos anime suae servat viam suam.
 18. Contumeliam precedit superbia, et ante ruinam exaltatur spiritus.
 19. Melius est humiliari cum multis quam dividere spolia cum superbis.
 20. Eruditus in verbo reperiet bona, et qui sperat in Domino beatus est.
 21. Qui sapiens est corde appellatur prudens; et qui dulcis eloquio meliora percipit.
 22. Fons vite eruditio possidentis; doctrina stultorum fatuitas.
 23. Cor sapientis erudit os ejus, et labiis ejus addit gratiam.
 24. Favus mellis composita verba; dulcedo anime sanitas osium.
 25. Est via que videtur homini recta, et novissima ejus ducant ad mortem.
 26. Anima laborantis laborabit, qui compulsi cum os suum.
 27. Vir impius fodit malum; et in labiis ejus ignis ardescit.
 28. Homo perverus suscit litas, et verbosus separat principes.
 29. Vir iniquus lactat animum suum; et docet eum per viam non bonam.
 30. Qui attentis oculis cogitat prava, mordens labia sua perfit malum.
 31. Corona dignitatis senectus, qua in viis iustitiae reperitur.
 32. Melior est patiens viro forti; et qui dominatur animo suo expugnatos urbium.
 33. Sortes mittantur in saccum; sed a Domino temperatur.

CAPUT XVII.

Buccella sicca cum gaudio; serras sapiens; Dominus corda probat; despicens pauperem gaudens de alterius ruina; coram senariis celum delictum; fatuus in stultitia confidens; stulto insulsi divites; animam laetans domum suam; oculi tempore diligit amicos; animus gaudens, et spiritus tristis; stultus faciens.

1. Mellior est buccella sicca cum gaudio.

2 Sup. 15, 27.

duo quam domus plena victimis cum iudicio.
 2. Servus sapiens dominabitur filiis multis, et inter fratres hereditatem dividet.
 3. Sicut igne probatur argentum, et aurum camino, ita corda probat Dominus.
 4. Malus obedit linguas iniquis; et fallax obtemperat labiis mendacibus.
 5. Qui despicit pauperem exprobat factus ejus; et qui ruina letatur alterius non erit impunitus.
 6. Corona senum filii florum; et gloria florum patres eorum.
 7. Non decet stultum verba composita; nec principem labium mentionis.
 8. Gemma gratissima expectatio praelatans; quocumque se vertit, prudenter intelligit.
 9. Qui celat delictum quaerit amicitias; qui alio sermone repetit separat foederatos.
 10. Plus proficit corruptio apud prudentem, quam centum plaga apud stultum.
 11. Semper jurgia quaerit malus; angelus autem crudelis mittitur contra eum.
 12. Expedi magis arse occurrere rapidis festibus, quam fatuo confidenti in stultitia sua.
 13. Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus.
 14. Qui dimittit aquam caput est iurgiorum; et antequam patiar contumeliam iudicium deserit.
 15. Qui iustificat impium, et qui condemnat iustam, abominabilis est uterque apud Deum.
 16. Quid prodest stulto habere divites, cum sapientiam emere non possit? Qui altum facit domum suam quaerit ruinam; et qui evitat discere incidet in mala.
 17. Omni tempore diligit qui amicus est; et frater in angustiis comprobatur.
 18. Stultus homo plaudet manibus cum proponitur pro amico suo.
 19. Qui meditatur discordias diligit rixas; et qui exultat ostium quaerit ruinam.
 20. Qui perversi cordis est non inven-

1 Eccl. 10, 28.

2 Sup. 14, 31.

3 Rom. 15, 17. 1 Thess. 5, 15. 1 Pet. 3, 9.

4 Isa. 5, 23.

niet bonum; et qui vertit linguam incidet in malum.

21. Natus est stultus in ignominiam suam; sed nec pater in fatuo letabitur.
 22. Animus gaudens etiam floridam facit; spiritus tristis exsiccat ossa.
 23. Munera de sine impius accipit, et pervertit semitas iudicii.
 24. In facie prudentis luces sapientia; oculi stultorum in finibus torae.
 25. Ira patris filium stultus, et dolor matris quem genuit eum.
 26. Non est bonum damnum inferre iusto, nec percutere principem qui recta iudicat.
 27. Qui moderatur sermones suos doctus et prudens est; et pretiosus spiritus vir eruditus.
 28. Stultus quoque, si tacerit, sapiens reputabitur; et, si compresserit labia sua, intelligens.

CAPUT XVIII.

De recessu ab amico; de incorrigibili; non devandam a veritate; os stulti; iustus se accusans; frater iustus fratrem; fructus oris; malior bona et mala; locutio divitis et pauperis; vir amicalis.

1. Occasiones quaerit qui vult recedere ab amico; omni tempore erit exprobrabilis.
 2. Non recipit stultus verba prudentis; nisi ea dixeris quae versantur in corde ejus.
 3. Impius, cum in profundum venerit peccatorum, contemnit; sed sepulcrum cum ignominia et opprobrium.
 4. Aqua profunda verba ex ore viri; et torrens redundans fons sapientiae.
 5. Accipere personam impii non est bonum, ut declinas a veritate iudicii.
 6. Labia stulti miscet se rixis, et os ejus jurgia provocat.
 7. Os stulti contritio ejus, et labia ipsius ruina anime ejus.
 8. Verba bilinguis quasi simplicia; et ipsa perveniunt usque ad interiora ventris.
 Pigrum deficit timor; anime autem effuginatorum esurient.
 9. Qui mollis et dissolutus est in

1 Sup. 15, 13.

2 Eccl. 9, 14 et 8, 1.

3 Jac. 1, 19.

opere suo frater est sua opera dispartis.

10. Turris fortissima nomen Domini; ad ipsum currit justus, et equalitatur.

11. Substantia divitis urbs roboris ejus, et quasi murus validus circumdatus eum.

12. Antequam venturatur exaltatur cor hominis; et antequam glorificetur humilitatur.

13. Qui prius respondet quam audiat, stultus ne esse demonstrat, et confusione dignum.

14. Spiritus viri sustentat imbecillitatem suam; spiritum vero ad irascendum famulum quis poterit sustinere?

15. Cor prudens possidebit sapientiam; et auris sapientiam quærit doctrinam.

16. Donum hominis dilatat viam ejus; ante principes spiritum est facti.

17. Justus prior est accusator sui; venit amicus ejus, et investigabit eum.

18. Contradictiones comprimit mors, et inter potentes quoque dilucidat.

19. Frater qui adjuvatur a fratre quasi civitas firma; et iudicia quasi veteris urbium.

20. De fructu eris viri replentur venter ejus; et gemina laborum ipsius saturabunt eum.

21. Mors et vita in manu linguæ; qui diligit non comedit fructus ejus.

22. Qui invenit mulierem bonam invenit bonum; et hæreticam invidiam a Domino.

23. Qui expellit mulierem bonam expellit bonam; qui autem tenet adulteram stultus est et impius.

24. Cum obscrationibus loquitur pauper; et dives effabatur rigidus.

25. Vir amabilis ad societatem magis amicus erit quam frater.

CAPUT XIX.

uper ambulans in simplicitate; divites adstant amicos; verba sectans; falsus testis; non docet stultum delinere; doctrina propter mendaciam probatur; ira et hilaritas regis; mulier litigiosa; uxor prudens data a Deo; pigritia; precepti custodia; misericordia in pauperem; excusatio filii; acceptio comam; vir mendax; timor Domini; pigritia; peccator; inobediens parentibus; testis iniquus; derisorius.

1. Melior est pauper qui ambulat in Eccl. 11, 8.

simplicitate sua quam dives tergetur labia sua, et insipiens.

2. Ubi non est scientia anime, non est bonum; et qui festinus est peccatis offendit.

3. Stultitia hominis supplantat gressus ejus; et contra Deum lovet amicum suo.

4. Divitiae addunt amicos plurimos; a paupere autem et hi quos habuit separantur.

5. Testis falsus non erit impunitus; et qui mendacia loquitur non effugiet.

6. Multi colunt personam potentis, et amici sunt dona inobediens.

7. Erases hominis pauperis adhorum; insuper et amici proximi recesserunt ab eo.

8. Qui tantum verba sectatur nihil habebit; qui autem possessor est mensi diligit animam suam; et custos prudentie invenit bona.

9. Falsus testis non erit impunitus; et qui loquitur mendacia peribit.

10. Non deest stultum delicia; nec servum dominari principibus.

11. Doctrina viri per patientiam recitatur; et gloria ejus est iniqua prætergredi.

12. Sicut fremitus leonis, ita et regis ira; et sicut ros super herbam, ita et hilaritas ejus.

13. Dolor patris filius stultus; et tenet iociter perstantia litigiosa mulier.

14. Domus et divitiæ dantur a parentibus; a Domino autem proprie suo prudens.

15. Pigrædo inmittit soporem, et anima dissoluta esuriet.

16. Qui custodit mandatum castodi animam suam; qui autem negligit viam suam mortificabitur.

17. Feneratorum Domino qui miserum pauperis; et vicissitudinem suam reddet ei.

18. Erudi filium tuum, ne desperes; ad interfectionem autem ejus ne pœnam animam tuam.

19. Qui impatiens est sustinebit damnum; et cum responderit, alius opponet.

20. Audi consilium, et suscipe disciplinam, ut sis sapiens in novissimis tui.

21. Multæ cogitationes in corde viri voluntate autem Domini permanebit.

22. Homo indigenis misericors est; et melior est pauper quam vir mendax.

* Dan. 13, 41.

CAPUT XIX.

23. Timor Domini ad vitam; et in plenitudine commorabitur absque visitatione pessima.

24. Abscondit piger manum suam sub assula, nec ad os suum applicat eam.

25. Pesticida flagellata stultus sapientior erit; si autem corripueris sapientem, intelligit disciplinam.

26. Qui affligit patrem, et fugat matrem, ignominiosus est et infelix.

27. Non cesses, fili, audire doctrinam, nec ignores sermones scientiam.

28. Tassis iniquus deridet iudicium; et os impii devorat iniquitatem.

29. Parata sunt derisoribus iudicia, et mallei percussantes stultorum corporibus.

CAPUT XX.

Luxuriosa res vinum; de peccatis in regem, et relinquendis contentioibus; piger propter frigus non laborans; rex in solio; nemo potest dicere mundum se habere cor; pondus et pondus; somnus non diligens; malum est, dicit impius; panis mendacii; reclusa mysteria; non reddendum malum pro malo; devotus somnus; festinata hereditas; misericordia, veritas et clemencia colorant thronum regis.

1. Luxuriosa res vinum, et tumultuosa ebrietas; quicumque his delectatur non erit sapiens.

2. Sicut rugitus leonis, ita et terror regis; qui provocat eum peccat in animam suam.

3. Honor est homini qui separat se a contentioibus; omnes autem stulti miscuntur contumeliis.

4. Propter frigus piger arare noluit; mendacabit ergo æstate, et non dabitur illi.

5. Sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri; sed homo sapiens exhaustet illud.

6. Multi homines misericordes vocantur; virum autem fidelem quis inveniet?

7. Justus qui ambulat in simplicitate sua bonos post se filios derelinquit.

8. Rex qui sedet in solio iudicii discipulat omne malum inultu suo.

9. Quis potest dicere: Mundum est cor meum; purus sum a peccato?

* Inf. 26, 15.

* Inf. 21, 11.

* III Reg. 8, 46. II Par. 6, 36. Eccl. 7, 21.

* Joan. 1, 8.

10. Pondus et pondus, mensura et mensura, utrumque abominabile est apud Deum.

11. Ex stadiis suis intelligit puer, si munda et recta sint opera ejus.

12. Aures audientem, et oculum videntem, Dominus fecit utrumque.

13. Nolite diligere somnum, ne te egestas opprimat; aperit oculos tuos, et saturare panibus.

14. Malum est, malum est, dicit omnis emptor; et cum recesserit, tunc gloriatur.

15. Est aurum et multitudo gemmarum; et vas pretiosum labia scientie, et tolle vestimentum ejus qui fufussor existit alicui, et pro extraneis aufer pigrus ubi eo.

16. Suavis est homini panis stoliditas; et postea implebitur os ejus calcula, et postea implebitur os ejus calcula.

17. Cogitationes consilia reborantur; et gubernaculis tractanda sunt bulla.

18. Ei qui revelat mysteria, et ambulat fraudulenter, et dilatat labia sua, non commisceatur.

19. Qui male dicit patri suo et matri, extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris.

20. Hereditas ad quam festinantur in principio, in novissimo benedictione carerebit.

21. Ne dicas: Reddam malum. Expecta Dominum, et liberabit te.

22. Abominatio est apud Deum pondus et pondus; statera dolosa non est bona.

23. A Domino diriguntur gressus viri; quis autem hominum intelligere potest viam suam?

24. Ruina est homini devotore sanctorum, et post vota retractare.

25. Dissipat impius rex sapiens, et incurvat super eos fornices.

26. Lucerna Domini spiraculum hominis, quo investigat omnia secreta ventris.

27. Misericordia et veritas custodiunt regem, et roboratur clementia thronus ejus.

28. Esultatio juvenum fortitudo eorum; et dignitas senum canities.

29. Livor vulneris absterget mala, et plage in secretioribus ventris.

* Sup. 11, 1. Inf. 23.

* Eccl. 21, 17. Lev. 20, 9. Math. 15, 4.

* Rom. 12, 17. I. Thess. 5, 15. I. Pet. 2, 9.

CAPUT XXI.

Cor regis in manu Domini, cui misericordia et iudicium magis placeat quam victimæ; inique thesaurizans; melius est sedere in angulo domus, quam, etc.; oltarane autem panis, etc.; diligens epulas; pro justo dabitur impia; qui caecidit os suum; desideria occidunt pigrum; non est sapientia contra Dominum; equus paratur ad bellum, etc.

1. Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini; quocumque vo- luerit inclinabit illud.
2. Omnis via viri recta sibi videtur; appedit autem corda Dominus.
3. Facere misericordiam et iudicium magis placeat Domino quam victimas.
4. Exaltatio eorum est dilatatio cordis; lucerna impiorum peccatum.
5. Cogitationes robusti semper in egestate est.
6. Qui congregat thesaurus lingua mendaci vanas et excors est, et impietur ad laqueos mortis.
7. Rapina impiorum detrahent eos, quia noluerant facere iudicium.
8. Perversa via viri aliena est; qui autem mundus est, rectum opus ejus.
9. Melius est sedere in angulo domus, quam cum muliere litigiosa, et in domo communi.
10. Anima impii desiderat malum, non miserabitur proximo suo.
11. Muletrato pestilente, sapientior crit pavulus; et si societur sapientem, sumet scientiam.
12. Excogitat justus de domo impii, ut detrahat impios a malo.
13. Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, et ipse clamabit, et non exaudietur.
14. Manus absconditum extinguunt iras, et donum in sinu indignationem maximam.
15. Gaudium iusto est facere iudicium, et pavor operantis inquitur tem.
16. Vir qui erraverit a via doctrine in certa egestatem commorabitur.
17. Qui diligit epulas in egestate erit; qui amat vinum et pinguis non ditabitur.
18. Pro justo datur impius; et pro rec- tis loquens.

¹ Sup. 10, 2.
² Inf. 23, 24.
³ Eccl. 25, 23.

19. Melius est habitare in terra deserta quam cum muliere rixosa et fructuanda.
20. Thesaurus desiderabilis, et oleum in habitaculo iusti; et imprudens homo dissipabit illud.
21. Qui sequitur iustitiam et misericordiam inveniet vitam, iustitiam, et gloriam.
22. Civitatem fortium ascendit sapiens, et destruxit robur fiducia ejus.
23. Qui custodit os suum et linguam suam custodit ab angustis animam suam.
24. Superbus et arrogans vocatur in- ductus, qui in ira operatur superbiam.
25. Desideria occidunt pigrum; et- luerunt enim quidquam manus ejus ope- rari.
26. Tota die concupiscit et desiderat; qui autem iustus est tribuet, et non cessabit.
27. Hostis impiorum abeminalibus, quia offeruntur ex scelere.
28. Testis mendax peribit; vir ebri- dens loquetur victoriam.
29. Vir impius proceatit obruunt vultum suum; qui autem rectus est cor- rigit viam suam.
30. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.
31. Equus paratur ad diem belli; Dominus autem salutem tribuit.

CAPUT XXII.

Lana boni ovinis; callidus videns malum, adolescens iuxta viam suam; sententia in quietem; derisorem ejice; diligens corvis munditiam; dicit piger: Leo, etc.; in alienam, stultitia in corde pueri; calumniam pau- peris; audienda est sapientia; vitandi spūs aures; terminali antiqui servandi; velox in opere suo, etc.

1. Melius est nomen bonum quam divitias multe; ¹ super argentum et stur- rum gratia bona.
2. Divex et pauper obviserunt sibi; ultrinque operatur est Dominus.
3. Callidus vidit malum, et abscondit se; innocens pertransiit, et allicitus est damno.
4. Finis modestie timor Domini, di- vitiæ, et gloria, et vita.
5. Arma et gladii in via perversi; cas-
¹ Sup. 15, 8. Eccl. 24, 21.
² Eccl. 7, 2.

CAPUT XXI.

tos autem animo suo longe recedit ab eis.

6. Proverbum est: Adolescens iuxta viam suam; etiam cum senuerit, non recedit ab eis.
7. Divex pauperibus imperat; et qui scripsit mutuum servus est fœnerantis.
8. Qui seminat iniquitatem metet mala, et virga ire sue consummabitur.
9. Qui pronus est ad misericordiam benedictur, de panibus enim suis dedit pauperi.
- Victoriam et honorem acquirat qui dat manera; animam autem auferat accipientium.
10. Ejice derisorem, et exibit cum eo iurgium; cessabuntque causæ et contumæ.
11. Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam laborum suorum habebit amicum regem.
12. Oculi Domini custodiant scientiam; et supplantantur verba iniqui.
13. Dicit piger: Leo est fortis, in medio platearum occidendus sum.
14. Fovea profunda os alienæ; cui iratus est Dominus, incidit in eam.
15. Stultitia colligata est in corde pueri, et virga disciplinam fugabit eum.
16. Qui calumniatur pauperem ut auget divitias suas, dabit ipse ditiori, et egredi.
17. Inclina aurem tuam, et audi verba sapientium; appone autem cor ad doctrinam meam;
18. Quæ pulchra erit tibi cum ar- venteris eam in ventre tuo, et redun- dabit in labiis tuis;
19. Ut sit in Domino fiducia tua; unde ostendi enim tibi hoc.
20. Ecce descripsi eum tripliciter, in cogitationibus et scientia.
21. Ut ostenderem tibi firmitatem, et eloquia veritatis, respondere ex his illis qui miserunt te.
22. Non facias violentiam pauperi, quia pauper est; neque conters ege- tum in porta;
23. Quia iudicabit Dominus causam ejus, et configet eos qui confecerunt ani- mam ejus.
24. Noli esse amicus homini fructuoso, neque ambules cum viro furioso.
25. Non forte discas semitas ejus, et nimas scandalum anime tue.
26. Noli esse cum his qui defugunt

¹ Eccl. 31, 28.

manus suas, et qui vades se offerunt pro debitis;

27. Si enim non habes unde restituas, quid causa est ut tollat operimentum de cubili tuo?
28. Ne transgrediaris terminos anti- quos quos posuerunt patres tui.
29. Vidisti virum velocem in opere suo? coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles.

CAPUT XXIII.

Quomodo sit edendum cum principe; non appetende divites, nec cibi irrisoribus; non opprimendi pupilli; castigandus puer; querenda sapientia; fugiendi peccatores et gula dediti; honorandi parentes; fugienda meretrix et ebrietas.

1. Quando sederis ut comedas cum principe, diligenter attende quæ apposta sunt ante faciem tuam;
2. Et statue cultrum in gutture tuo; si tamen habes in potestate animam tuam.
3. Ne desideres de cibis ejus in quo est panis mendaci.
4. Noli laborare ut dileris; sed prudentia tunc pose modum.
5. Ne erigas oculos tuos ad opes quas non potes habere, quia facient tibi penas quasi aquila, et volabunt in celum.
6. Ne comedas cum homine invido, et ne desideres cibos ejus.
7. Quoniam in similitudinem harioli et conjectoris, estimat quod ignorat.
- Comede et bibe, dicit tibi; et mens ejus non est tecum.
8. Cibos quos comederas evomes; et perdes pulchros sermones tuos.
9. In auribus insipientium ne loquaris, quia despicient doctrinam eloqui tui.
10. Ne attingas parvulorum terminos, et agrum pupillorum ne introcas;
11. Propinquus enim illorum fortis est; et ipse iudicabit contra te causam illorum.
12. Ingredietur ad doctrinam cor tuum; et aures tue ad verba scientiæ.
13. Noli subtrahere a puero disciplinam; si enim percuteris eum virga, non morietur.
14. Tu virga percussis eum, et animam ejus de inferno liberabis.

¹ Sup. 13, 24. Eccl. 30, 1.
35.

15. Fili mi, si sapiens fuerit animus tuus, gaudebit tecum cor meum;

16. Et exultabunt renes mei, cum locuta fuerit rectum labia tua.

17. Non remulcor cor tuum peccatoris; sed in timore Domini esto tota dies;

18. Quia habebis spem in novissimo, et prestolatio tua non auferatur;

19. Audi, fili mi, et esto sapiens, et dirige in via animum tuum.

20. Noli esse in conviviis potatorum, nec in commensationibus eorum qui carnes ad vescendum conserunt;

21. Quia vacantes potibus et dantes symbola conseruntur; et vestietur panis dormitatio.

22. Audi patrem tuum qui genuit te; et ne contemas cum senescit mater tua.

23. Veritatem eme, et noli vendere sapientiam, et doctrinam, et intelligentiam.

24. Exultat gaudio pater justus; qui sapientem genuit instabat in eo.

25. Gaudet pater tuus et mater tua; et exultat que genuit te.

26. Frater, fili mi, cor tuum mihi; et oculi tui vias meas custodiant.

27. Fovea enim profunda est meretrix, et puteus angustus aliena.

28. Insidiantur in via quasi latro, et quos incautos videtur interficere.

29. Cui? Vae? Cujus patri? Vae? Cui risit? cui faverit? cui sine causa vulnera? cui suffragio oculorum?

30. Nonne his qui commorantur in vino, et student calicibus epotandis?

31. Ne instatcor vinum quando flavescit, cum splenduerit in vitro color ejus; ingreditor hians;

32. Sed in novissimo mordebit et exuber, et sicut regnum venena diffundet.

33. Oculi tui videbunt extraneas, et cor tuum loquatur perversa.

34. Et eris sicut dormiens in medio mari, et quasi sopitus gubernator, amisso clavo;

35. Et dices: Verberaverunt me, sed non dolui; traxerunt me, et ego non sensi. Quando evigilabo, et rursus vina reperiam?

CAPUT XXIV.

Enuntiatio malorum; sapientia et eruditio;

¹ Inf. 21. 1.

⁴ Sup. 23. 17.

cogitatio stultis; erandi oppressi; doctrina et mollis obsequium; non fructuosum iudicium casus inimici; detractores; iusta iudicium; nullus verbis lactandis, nec malum malo reddendum; ager piger; dicitur huiusmodi pigro velle egestas.

1. Ne emuleris viros malos, ² nec desideres esse cum eis.

2. Quia rapinas meditatur mens eorum, et franges labia eorum loquatur.

3. Sapientia edificabitur domus, et prudentia roborabitur.

4. In doctrina replebuntur cellaria universa substantia pretiosa et pulcherrima.

5. Vir sapiens fortis est; et vir doctus robustus et validus.

6. Quia cum dispositione inicit bellum, et erit salus ubi multa caecitas sunt.

7. Exceles stulto sapientia; in porta non aperiet os eorum.

8. Qui cogitat mala facere stultus vocabitur.

9. Cogitatio stulti peccatum est, et abominatio hominum detractor.

10. Si desperaveris lassus in die angustiae, imminuetur fortitudo tua.

11. Erue eos qui dicuntur ad mortem; et qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses.

12. Si dixeris: Vires non suppetunt; qui inspector est cordis ipse intallicit; et servatore animae tuae nihil fallit, reddetque homini iuxta opera sua.

13. Comede, fili mi, mel, quia hunc est, et favum dulcissimum gutturi tuo.

14. Sic et doctrina sapientiae animae tuae; quam cum inveniris, habebis in novissimis spem, et spes tua non peribit.

15. Ne insidieris, et queras impletum in domo justis, neque vastos requiem ejus.

16. Septies enim cadet justus, et resurgit; impius autem corruet in malum.

17. Cum ceciderit inimicus tuus ne gaudeas, et in ruina ejus ne exultet cor tuum.

18. Ne forte videt Dominus, et displiceat ei, et auferat ab eo iram suam.

19. Ne contendas cum pessimis, nec amulderis impios;

20. Quoniam non habent futurum

³ Ps. 81. 4.

CAPUT XXV.

spem mali; et lucerna impiorum extinguatur.

21. Time Dominum, fili mi, et regem; et cum detractoribus non commiscearis;

22. Quoniam repente consurgit perditio eorum; et ruina atriisque ejus novit.

23. Haec quoque sapientibus: Cogitare personam in iudicio non est bonum.

24. Qui dicit impio: Justus es, maledicent eis populi, et detestabuntur eos tribus.

25. Qui arguit eam laudabuntur, et super ipsos veniet benedictio.

26. Labia doctusculabuntur qui recta verba respondent.

27. Praepara facis opus tuum, et diligenter excro agrum tuum, et postea solidos domum tuam.

28. Ne sis thesis frustra contra proximum tuum; nec lacies quemquam labiis tuis.

29. ¹ Ne dicas: Quomodo fecit mihi, sic faciam ei; reddam unicuique secundum opus suum.

30. Per agrum hominis pigri transivi, et per vineam viri stulti;

31. Et ecce totum repleverant urticam, et operarentur superficiem ejus spinas, et materia lapidum destructa erat.

32. Quod cum videressem, posui in corde meo, et exemplo dedit disciplinam.

33. Parum, inquam, dormies; modicum dormitabis; pauxillum manus concures ut quiescas;

34. Et veniet tibi quasi cursor egestas, et mendicatis quasi vir armatus.

CAPUT XXV.

Gloria Dei et regum; cor regis; rubigo quam et impietas est; ne te exaltes; ne detrahas; secreta tua aere; mala aurea, et inauris aurea; frigus in mense; nubes sine pluvia; lingua mellis; mel inventum; sagitta acuta;

dona patris; oculum; tinea; besafus; amilior; aquila; domus; aqua frigida; fons turbitus; malum mellis comestum; arbor absque maro.

1. Haec quoque parabole Salomonis, quas transtulerunt viri Ezechiae, regis Juda;

2. Gloria Dei est celare verbum, et

¹ Lev. 19. 15. Deut. 1. 17 et 16. 19. Ezech. ca. 1.

² Sup. 20. 22.

gloria regum investigare sermonem.

3. Celum sursum, et terra deorsum, et cor regum inscrutabile.

4. Aufer rubiginem de argento, et egredietur vas purissimum.

5. Anfor impuleris de vultu regis, et firmabitur iustitia thronus ejus.

6. Ne gloriatus appareas coram rege, et in loco magnorum ne steteris.

7. Melios est enim ut dicatur tibi: Ascende huc, quam ut humiliaris coram principe.

8. Quae viderunt oculi tui ne proferas in iurgio tuo, ne postea amare non possis, cum dehonestaveris amicum tuum.

9. Causam tuam tracta cum amico tuo, et secretum extraneo ne reveles.

10. Ne forte insulit tibi cum audierit, et exprobare non cesset.

11. Gratia et insulit liberant; quis tibi serva, ne exprobrabilis fias.

12. Mala aurea in lectis argenteis qui loquitur verbum in tempore suo.

13. Inauris aurea et margaritarum fulgens qui arguit sapientem et aereum obedientem.

14. Nubes et ventus, et pluvia non sequentes, vir gloriosus et promissa non complens.

15. Patientia leniet princeps, et lingua mellis confringit duritiam.

16. Mel inventis, comede quod sufficit tibi, ne forte satiatus evomas illud.

17. Subtrahit pedem tuum de domo proximi tui, nequendo satanas odrit te.

18. Jaculum, et gladius, et sagitta acuta, homo qui loquitor contra proximum suum falsum testimonium.

19. Dens putridus, et pes lassus, qui sperat super infidelem in die angustiae; et amittit pallium in die frigoris.

20. Actum in nitro qui cantat carmina cordi pessimo.

Sicut tinea vestimento, et vermis ligno, ita tristitia viri nocet cordi.

21. ⁴ Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitierit, da ei aquam bibere;

22. Fruus enim congregabis super caput ejus, et Dominus reddet tibi.

23. Ventus aquilo dissipat pluvias, et

³ Sup. 15. 1.

⁴ Rom. 12. 20

et facit tristis linguam detrahentem.

24. ¹ Melius est sedere in angulo domus, quam cum muliere litigiosa et in domo communi.

25. Aqua frigida anime silentii, et nunci bonus de terra longinqua.

26. Fons turbatus pede, et vena corrupta, iustus cadens coram impio.

27. Sicut qui mel multum comedit non est ei bonum, ² sic qui seraturus est mestatibus opprimetur a gloria.

28. Sicut urbs patens et absque murum ambitu, ita qui non potest in loquendo colere spiritum suum.

CAPUT XXVI.

Gloria in stulto; avis volans; flagellum equo; respondens stulto; iustus stultus; parabola stulti; honor insipientis; imponens stulto silentium; canis ad vomitum; sapiens proprio iudicio; commisit rixam; nocens amico; sursum; transiens; labia tumentia; inimicus; operiens odium; fodiens foveam; lingua fallax.

1. Quomodo nix inestate, et pluvium in messe, sic indecens est stulto gloria.

2. Sicut avis ad alia transvolans, et passer qui libet vadens, sic maledictum frustra prolatum in quemquam superveniet.

3. Flagellum equo, et camus asino, et virga in dorso imprudentium.

4. Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne elicias ei similia.

5. Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur.

6. Claudus pedibus, et iniquitatem bibens, qui mittit verba per nuntium stultum.

7. Quomodo pulchras frustra habet iustus tibus, sic indecens est in ore auctorum parabola.

8. Sicut qui mittit lapidem in accervon Mercurii, ita qui tribuit insipienti honorem.

9. Quomodo si spina nascatur in manu temulentis, sic parabola in ore stultorum.

10. Iudicium determinat causas; et qui imponit stulto silentium iras mitigat.

11. ³ Sicut canis qui revertitur ad vomitum suum, sic imprudens qui iterat stultitiam suam.

12. Vidisti hominem sapientem sibi

¹ Sap. 21, 6.

² Eccli. 3, 22.

³ 1 Pet. 2, 22.

videri? magis illo spem habebit insipientis.

13. Dicit piger: Leo est in via, et leona in iuneribus.

14. Sicut ostium stultum in cardine suo, ita piger in lectulo suo.

15. ⁴ Abscondit piger manum sub sacella sua, et laborat si ad suum eam convertitor.

16. Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias.

17. Sicut qui apprehendit auribus canem, sic qui transiit impatiens et commiscetur rixe alterius.

18. Sicut noxius est qui mittit sagittas et lanceas in mortem,

19. Ita vir qui fraudulenter nocet amico suo, et cum fuerit deprehensus dicit: Ludens feci.

20. Cam defecerunt ligna extinguitur ignis; et susurronis subtractio, iurgia conquescent.

21. Sicut carbones ad prunas, et ligna ad ignem, ⁵ sic homo iracundus suscit rixas.

22. Verba susurronis quasi simplicia, et ipsa perveniunt ad intima ventris.

23. Quomodo si argento sulfido ornare velis vas ferre, sic labia tumentia cum pessimo corde sociata.

24. Labiis suis intelligitur inimicus, cum in corde tractaverit dolos.

25. Quando submisserit vocem suam, ne credideris ei, quoniam septem requitae sunt in corde illius.

26. Qui operit odium fraudulenter, revelebit malitia ejus in consilio.

27. Qui fodit foveam incidit in eam; et qui voluit lapidem, revertetur ad eum.

28. Lingua fallax non amat veritatem; et os lubricum operatur ruinas.

CAPUT XXVII.

Non gloriamur in crastinum; ne tamen laudaveris; ira stulti quasi et gravis; manifesta correctio; vulnera diligenter; anima saturata; vicinus iuxta; spondens pro extraneo; litigiosa mulier; inferus insatiabilis; probatur homo ore laudantis; status contusis; vultum peccoris agnosce; lac prarum in cibum.

1. Ne glorieris in crastinum, ignoras quid superventura pariat dies.

⁴ Sap. 19, 24.

⁵ Sap. 15, 18.

2. Landet te alienus, et non os tuum; astraneus, et non labia tua.

3. ¹ Grave est saxum, et onerosa arena; sed ira stulti utroque gravior.

4. Ita non habet misericordiam nec crumpens furor; et impetum concitatis ferre quis poterit?

5. Mellior est manifesta correptio quam amor absconditus.

6. Mellora sunt vulnera diligenter quam fraudulenta oscula odientis.

7. ² Anima saturata calcabit favum; et anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet.

8. Sicut avis transmigrens de nido suo, sic vir qui derelinquit locum suum.

9. Uagantio et variis odoribus delectatur cor; et bonis amicis consiliis anima delectatur.

10. Amicum tuum, et amicum patris tui ne dimiseris; et domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tue.

Mellior est vicinus iuxta quam frater procul.

11. Stude sapientia, fili mi, et laetifica cor meum, ut possis exprobranti respondere sermonem.

12. Astutus videns malum, abscondit os; parvuli transeuntes sustineant dispendia.

13. ³ Tolle vestimentum ejus qui spondit pro extraneo; et pro alienis aufer ei pignus.

14. Qui benedicit proximo suo vices grandi de nocte consurgens maledicenti similis erit.

15. ⁴ Tecta perstillantia in die frigidis et litigiosa mulier comparantur.

16. Qui retinet eam quasi qui ventum tenet, et oleum dextera sua vocabit.

17. Ferrum ferro excutitur, et homo excaecit faciem amici sui.

18. Qui servat fenum comedit fractus ejus; et qui custos est domini sui glorificabitur.

19. Quomodo in aquis resplendet vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus.

20. Infernus et perditio nunquam impleatur; similiter ⁵ et oculi hominum insatiabiles.

21. ⁶ Quomodo probatur in conflatorio

¹ Eccli. 32, 18.

² Job 6, 7.

³ Sap. 30, 16.

⁴ Sap. 19, 13.

argentum, et in fornace aurum, sic probatur homo ore laudantis.

Cor iniqui inquirat mala, cor autem rectum inquirat scientiam.

22. Si contuderis stultum in pila quasi pitisanus feriente desoper pilo, non auferetur ab eo stultitia ejus.

23. Diligenter agnosce vultum peccoris tui, utnosce greges tuos; considera

24. Non enim labebis iugiter potestatem; sed coramone tribuitor in generationem et generationem.

25. Aperta sunt prata, et apparuerunt herbes virutes, et collecta sunt fenum de montibus.

26. ⁷ Agni ad vestimentum tuum, et hodi ad agri pretium.

27. Sufficit tibi lac caprarum in cibos tuos, et in necessaria domus tua, et ad victum ancillis tuis.

CAPUT XXVIII.

De fuga impii et securitate iusti; propter peccata terre multi principes ejus; pauper calumnians; pauper supplicet, et dives pravus; nolens audire legem; assualtio iustorum; abscondens scelera sua; beatus semper paratus; princeps impius ut leo; dux insidgens praesentia; terram suam operans; a patre subtrahens.

4. Fugit impius, nemine persequente; iustus autem quem quasi leo confidens, absque terrore erit.

5. Propter peccata terre multi principes ejus; et propter hominis sapientiam, et horum scientiam que dicuntur, vita ductis langior erit.

6. Vir pauper calumnians pauperes similia est imbi vehementem in quo paratur fames.

7. Qui derelinquit legem laudent impium; qui custodiant succeduntur contra eum.

8. Viri mali non cogitant iudicium; qui autem inquirant Dominum animadvertunt omnia.

9. Mellior est pauper ambulans in simplicitate sua quam dives in pravis itineribus.

10. Qui custodit legem filius sapiens est; qui autem comensatorum pascit confundi patrem suum.

⁵ Eccli. 14, 9.

⁶ Sap. 17, 3.

⁷ 1 Tim. 6, 8.

⁸ Sap. 19, 1.

8. Qui concevit dititias usuris et favore, liberali in pauperes contempsit eos.

9. Qui declinat aures suas ne audiat gem, oratio ejus erit execrabilis.

10. Qui decipit justos in via mala in inferis suo corrumpit; et simplices possidebant bona ejus.

11. Sapiens sibi videtur vir dives; pauper autem prudens scrutabitur eum.

12. In exultatione justorum multa gloria est; regnantibus impiis ruina hominum.

13. Qui abscondit scelera sua non dignetur; qui autem confessus fuerit et rogetur etiam misericordiam consequetur.

14. Beatus homo qui semper est parvus; qui vero mentis est durus correat in malum.

15. Leo rugiens et ursus esuriens princeps impius super populum pauperem.

16. Dux indigne prudentia multos opprimet per calamitiam; qui autem odit avaritiam, longi fiet dies ejus.

17. Hominem qui calamitatibus animam sanguinem, si usque ad lacum fugerit, nemo sustinet.

18. Qui ambulat simpliciter salvus erit; qui perversis graditur vis concidit semel.

19. Qui operatur terram suam satiabit panibus; qui autem sectatur otium respiciet egestate.

20. Vir idolis multum laudabitur; qui autem fecerit ditari non erit innocens.

21. Qui cognoscit in iudicio faciem non bene facit; iste et pro buccella panis deserit veritatem.

22. Vir qui festinat ditari, et aliis invidet, ignorat quod egestas superveniet ei.

23. Qui corrumpit hominem gratiam postea inveniet apud eum, magis quam ille qui per linguam blandimenta decipit.

24. Qui subtrahit aliquid a patre suo et a matre, et dicit hoc non esse peccatum, participes homicidii est.

25. Qui se tactat et dilatat jurgia contumax; qui vero sperat in Domino sanabitur.

26. Qui confidit in corde suo stultus est; qui autem graditur sapiens ipso salvabitur.

27. Qui dat pauperi non indigebit; qui despicit deprecantem sustinebit penuriam.

¹ Sup. 12, 11. Becl. 20, 30.

28. Cum surrexerit impius, abscondentur homines; cum illi perierit, multiplicabuntur justi.

CAPUT XXIX.

Non audient correctionem; multiplicatio peccatorum; amor sapientie; rex justus; blanditas amicus; pestilentia; contumacia; stultitia; viri sanguinum; totum profectum spiritum; verba mendacia; pauper et crepitator; rex justus; correctio; multum in impiorum; eradi filium; propheta; vultus in dogmatum; delicate servum patrias; irascens; superbus; cum fure participat; timens hominem; justus abominatur impiam, et a diverso.

1. Viri qui corripientem dura corde contemnit, repentinus ei superveniet interitus, et eum sanitas non sequetur.

2. In multiplicatione justorum latet vir vulgus; cum impiis sumpserint principatum, pimet populus.

3. Vir qui amat sapientiam lesionem patrem suam; qui autem matris scorta perdet substantiam.

4. Rex justus erigit terram; vir avarus destruit eam.

5. Homo qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo rete expandit gressibus ejus.

6. Peccatorem virum iniquum involvet laqueus; et justus laudabit absque gaudebit.

7. Novit justus causam pauperum; impius ignorat scientiam.

8. Homines pestilentes dissepant dititatem, sapientes vero avertunt furorem.

9. Vir sapiens si cum stulto contenderit, sive irascatur, sive ridet, non inveniet requiem.

10. Viri sanguinum oderunt simplices; justus autem querat simum eorum.

11. Totum spiritum suum profert stultus; sapiens differt, et reservat in postero.

12. Princeps qui libenter audit verba mendacii omnes ministros habet impios.

13. Pauper et creditor obviaverunt sibi; utriusque illuminator est Dominus.

14. Rex qui judicat in veritate pauperes, thronus ejus in eternum firmabitur.

15. Virga atque corripitio tribuit sapientiam; pueri autem qui dimittunt voluntati suae confundit matrem suam.

² Sup. 13, 11 et 20, 21.

16. In multiplicatione impiorum multiplicabuntur scelera; et justus ruinas eorum videbit.

17. Eradi filium tuum, et refrigabit te, et dabit deos tui animam tuam.

18. Cum propheta defecerit, dissipabitur populus; qui vero custodit legem beatus est.

19. Servus verbis non potest erudiri, quia quod dicit intelligit, et respondere contemnit.

20. Vidisti hominem velocem ad loquendum? stultitia magis speranda est quam illius correptio.

21. Qui delicate a pueritia matris serum suum postea sentit cum contumacem.

22. Vir iracundus provocat risas; et qui ad indignandum facilis est erit ad peccandum proclivior.

23. Superbum sequitur humilitas; et humilem spiritu suscipiet gloria.

24. Qui cum fure participat odit animam suam; adjuvantem audit, et non indicat.

25. Qui timet hominem cito corrumpit; qui sperat in Domino sublevari.

26. Multi requirunt faciem principis; et iudicium a Domino egrediuntur singulorum.

27. Abominatur justus virum impium; et abominatur impius eos qui in recta sunt via.

Verbum custodiens filius extra perditionem erit.

CAPUT XXX.

Homo Deo vicinus iudicat se insipientem, et opera Dei incomprehensibilia; sermo Dei ignis cui nihil ardens; deprecatur vacillat, verba mendacia, maledictio et dititias; non accusandus servus apud dominum suum; aliqui generationes execrabiles; dux sanguisugis; tria instaurabilia; oculus patrem subversans; tria difficilia; per tria movetur terra; quatuor minima terrae; tria bene gradientia; vehementer suaves.

1. Verba congregantis, filii vomentis.

Visio quam locutus est vir cum quo est Deus, et qui Deo secum morante confortatus, ait:

2. Stultissimus sum virorum, et sapientia hominum non est mecum.

¹ Job 22, 29.
² Ps. 11, 7.

3. Non didici sapientiam, et non novi scientiam sanctorum.

4. Quis ascendit in caelum, atque descendit? Quis colligavit aquas quasi in vestimento? Quis suscitavit omnes terminos terrae? Quod nomen est ejus, et quod nomen filii ejus, si novit?

5. Omnis sermo Dei ignitus; clypeus est sperantibus in se.

6. Non scias quidquam verbis illius, et arguas, inveniantis quo mandas.

7. Duo rogavi te, ne deneges mihi antiquum meum;

8. Vanitatem et verba mendacia longa fac a me.

Mendacitatem et divitias ne dederis mihi; tribus tantum victui meo necessaria.

9. Ne forte satiatus illis eris ad negandum, et dicam: Quis est Dominus? aut egestate compulsus, furer, et perjurum nomen Dei mei.

10. Ne accuses servum ad delinnum suum, ne fides maledicti tibi, et corruas.

11. Generatio quo patri suo maledixit, et quae matri suae non benedixit.

12. Generatio quo sibi munda videtur, et tamen non est leta a sordibus suis.

13. Generatio cojus cecchi sunt oculi, et palpebrae ejus in alta surrectio.

14. Generatio quo pro dentibus gladios habet, et comandat molaribus suis ut comedat inopes de terra, et pauperes et hominibus.

15. Sanguisugis duo sunt filii dicentes: Affert, affert.

16. Tria sunt instaurabilia, et quartum nunquam dicit: Sufficit.

17. Infernus, et os vulvae, et terra quo non salatur aqua; ignis vero nunquam dicit: Sufficit.

18. Oculum qui subversant patrem, et qui despicit partum matris suae, effundit eum corvi de torrentibus, et comedant eum filii aquilae.

19. Tria sunt difficilia mihi, et quartum penitus ignoro:

20. Viam aquilae in caelo, viam colubri super petram, viam navis in medio mari, et viam viri in adolescentia.

21. Talis est et via mulieris adultera quo comedit, et tergens os suum, dicit Non sum operata malum.

³ Deut. 4, 2 et 12, 32.

21. Per tria movetur terra, et quartum non potest sustinere :
22. Per servum, cum regnaverit; per stultum, cum saturatus fuerit cibis;
23. Per odiosam mulierem, cum in matrimonio fuerit assumpta; et per ancillam, cum fuerit heres dominæ suæ.
24. Quatuor sunt minima terræ; et ipsa sunt sapientiora sapientibus :
25. Formice, populus infirmus, qui preparat in messe cibum sibi;
26. Lepusculus, plebs invalida, qui collocat in petra cubile suum;
27. Regem locusta non habet, et egreditur universa per terras suas;
28. Stellis manibus nititur, et moratur in aedibus regis.
29. Tria sunt que bene gradiuntur, et quartum quod incedit feliciter :
30. Leo, fortissimus bestiarum, ad nullius pavebit occursum;
31. Gallus succinctus lumbos; et aries, nec est rex, qui resistat ei.
32. Est qui stultus apparuit postquam elevatus est in sublime; si enim intellexisset, ori suo imposuisset manum.
33. Qui autem fortiter premit ubera ad occidendum lac exprimit butyrum; et qui vehementer emurgit elicit sanguinem; et qui provocat iras producit discordias.

CAPUT XXXI.

Exhortatur ad mulieribus dederit substantiam tuam, nec regibus vinum, sed merentibus; aperi os tuum muto; vindicia inopem; laus et reverentia mulieris fortis; pulchritudo falax gratia.

1. Verba Lemuelis regis. Visio qua erudit cum mater sua.
2. Quid, dilecte mi; quid, dilecte uteri mei; quid, dilecte votorum meorum?
3. Ne dederis mulieribus substantiam tuam, et divitias tuas ad delendos reges.
4. Noli regibus, o Lemuel, noli regibus dare vinum, quia nullum secretum est tibi regnat chryceus.
5. Et ne forte libant, et obliviscantur iudiciorum, et autent causam filiorum pauperis.
6. Date sicram merentibus, et vinum illis qui amaro sunt animo;
7. Libant, et obliviscantur egestatis suæ, et doloris sui non recordentur amplius.

8. Aperi os tuum muto, et caudo omnium filiorum qui pertranseunt.
9. Aperi os tuum, decerne quod iustum est, et iudica inopem et pauperem.
10. Mulierem fortem quis inveniet procal et de ultimis finibus predam ejus.
11. Confidit in ea cor viri sui, et spoliis non indigebit.
12. Reddet ei bonum, et non malum, omnibus dictis vite suæ.
13. Quæsitit lanam et linum, et operata est consilio manuum suarum.
14. Facta est quasi navis insularis de longe portans panem suum.
15. Et de nocte surrexit, deditque predam domesticis suis, et cibaria acillis suis.
16. Consideravit agrum, et emit sumum de fructu manuum suarum plantavit vineam.
17. Accinxit fortitudine lumbos suos, et reboravit brachium suum.
18. Gustavit, et vidit quia bona est negotiatio ejus; non exstinguetur in nocte lucerna ejus.
19. Manum suam misit ad fortia, et digiti ejus apprehenderunt fusum.
20. Manum suam aperuit inopi; et palmas suas extendit ad pauperem.
21. Non timebit domui suæ a fratribus nivis; omnes enim domestici ejus vestiti sunt daplicibus.
22. Stragulatam vestem fecit sibi; bysus et purpura indumentum ejus.
23. Nobilis in portis vir ejus, quando sederit cum senatibus terra.
24. Sindonem fecit, et vendidit; et cingulum tradidit Chanaanæ.
25. Fortitudo et decor indumentum ejus, et ridebit in die novissimo.
26. Os suum aperuit sapientia, et lex clementis in lingua ejus.
27. Consideravit semitas domus suæ, et panem otiosa non comedit.
28. Surrexerunt filii ejus, et beatissimam prædicaverunt; vir ejus, et laudavit eam.
29. Multæ filie congregaverunt divitias; tu supergressa es universas.
30. Falax gratia, et vana est pulchritudo; mulier timens Dominum ipsa laudabitur.
31. Dato ei de fructu manuum suarum, et laudent eam in portis operæ ejus.

ECCLESIASTES

QUI AB HEBRÆIS COHELETH APPELLATUR.

CAPUT I.

Omnia vana, et nihil sub sole novum; cunctarum quoque rerum difficultem esse inquisitionem, eamque vanam, et spiritus afflictionis.

1. Verba Ecclesiastæ, filii David, regis Jerusalem :
2. Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes; vanitas vanitatum, et omnia vanitas.
3. Quid habet amplius homo de universo labore suo qui laborat sub sole?
4. Generatio præterit, et generatio avenit; terra autem in æternum stat.
5. Ortus sol et occidit, et ad locum suum revertitur; ibique reascens,
6. Gyrat per meridiem, et flectitur ad aquilonem. Lustrans universa in circuitu pergit spiritus, et in circulo suos revertitur.
7. Omnia flumina intrant in mare, et mare non reductat; ad locum unde exiit flumina revertuntur ut iterum fluant.

8. Cunctæ res difficiles; non potest eas homo explicare sermone. Non saturatur oculus visu, nec auris auditis implatur.
9. Quid est quod fuit? ipsum quod futurum est. Quid est quod factum est? ipsum quod faciendum est.
10. Nihil sub sole novum, nec valet quisquam dicere : Ecce hoc recens est; iam enim præcessit in seculis quæ fuerunt ante nos.
11. Non est priorem memoria; sed nec eorum quidem quæ postea futura sunt erit recordatio apud eos qui futuri sunt in novissimo.
12. Ego Ecclesiastæ, fui rex Israel in Jerusalem :
13. Et proposui in animo meo querere et investigare sapienter de omnibus quæ fiunt sub sole. Hanc occupationem pes-

simam dedit Deus filiis hominum, ut occuparentur in ea.

14. Vidi cuncta quæ fiunt sub sole, et ecco universa vanitas et afflictio spiritus.
15. Perrosi difficile corriguntur, et stultorum infinitas est numerus.
16. Locutus sum in corde meo, dicens : Ecce magnus effectus sum, et præcessi omnes sapientia qui fuerunt ante me in Jerusalem; et meus mea contemplata est multa sapienter, et didici.
17. Dedicque cor meum ut scirem prudentiam atque doctrinam, erroneque et stultitiam; et agnovi quod in his quoque esset labor et afflictio spiritus.
18. Ego quod in multa sapientia multa sit indignatio; et quid sciantiam, addit et laborem.

CAPUT II.

In affluentia deliciarum, divitiarum, edificiorum, et in horum labore est vanitas et afflictio spiritus; dicit etiam quante sit vanitas conturbare futuro heredi, qui qualis futurus sit ignoratur.

1. Dixi ego in corde meo : Vadam, et affluam delicias, et fruar bonis; et vidi quod hoc quoque esset vanitas.
2. Risum reputavi errorem, et gaudio dixi : Quid frustra deciperis?
3. Cogitavi in corde meo abstrahere a vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam, devitaremque stultitiam, donec viderem quid esset utile filiis hominum, quo facto opus est sub sole numero dierum vite suæ.
4. Magnificavi opera mea, edificavi mihi domos, et plantavi vineas;
5. Feci hortos et pomaria, et consovi ea cuncti generis arboribus;
6. Et extruxi mihi piscinas aquarum,

ut irrigarem silvam lignorum germinantem;

7. Possidi servos et ancillas, multamque familiam habui, armata quoque, et agnos ovium greges, ultra citius qui fuerant ante me in Jerusalem;

8. Conservai mihi argentum et aurum, et substantias regum ac provinciarum; feci milli cantores et canaticos, et delicias horum hominum, scyphis, et utrocos in ministerio ad vins fundendis;

9. Et supergressus sum opibus omnem qui ante me fuerat in Jerusalem; sapientia quoque perseveravi mecum.

10. Et omnia que desideraveram oculi mei non negavi eis, nec prohibui cor meum quin omni voluptate frueretur; et oblectaret se in his que preparaveram; et hanc ratas sum partem meam ai uterem labore meo.

11. Quomodo me convertissem ad universa opera que fecerant manus mee, et ad labores in quibus frustra sudaveram, vidi in omnibus vanitatem et afflictionem animi, et nihil permanere sub sole.

12. Transivi ad contemplandam sapientiam, erroresque, et stultitiam. Quid est, hominem, homo, ut sequi possit regem, factorem suum?

13. Et vidi quod tantum precederet sapientia stultitiam, quantum differt lux a tenebris.

14. Sapientis oculi in capite ejus; stultus in tenebris ambulat; et didici quod unus utriusque esset interitus.

15. Et dixi in corde meo: Si unus et stulti et meos occasis erit, quid mihi prodest quod majorem sapientie dedi operam? Locutusque cum mente mea, animadverti quod hoc quoque esset vanitas.

16. Non enim memoria sapientis similiter ut stulti in perpetuum, et futura tempora oblivione cuncta pariter operiet: moritur doctas similiter ut indoctus.

17. Et idcirco tradidi me vitam meam, videntem mala universa esse sub sole, et cuncta vanitatem et afflictionem spiritus.

18. Bursus detestatus sum omnem industriam meam quam sub sole studiosissime laboravi, habitorum heredem pest me.

19. Quem ignoret utrum sapiens an stultus futurus sis, et dominabitur in laboribus tuis, quibus desudavi et sol-

licitus fui; et est quidquam tam vanum?

20. Unde cessavi, renuntiauique operam ultra laborare sub sole.

21. Nam cum alius laboret in sapientia, et doctrina, et sollicitudine, homini otioso quiesita dimittit. Et hoc ergo vanitas et magnum malum.

22. Quid enim proderit homini de universo labore suo, et additione spiritus, qua sub sole cruciatus est?

23. Cuncti dies ejus doloribus et anxiam pleni sunt, nec per noctem mente requiescit. Et hoc nonne vanitas est?

24. Nonne melius est comedere et bibere, et ostendere anime sue bona de laboribus suis? Et hoc de manu Dei est.

25. Quis ita devorabit et delicias affinet ut ego?

26. Homini bono in conspectu suo dedit Deus sapientiam, et scientiam, et lætitiã; peccatori autem dedit afflictionem et curam superfluan, ut addat, et congreget, et tradat ei qui placuit Deo; sed et hoc vanitas est, et cassa sollicitudo mentis.

CAPUT III.

Quod omnis suo preveniat tempore et transierit, quodque in nullis hic fluxit et aucto quiet; unus quoque sit hominis ac juncturam interitus.

1. Omnia tempus habent, et suis spatii transeunt universa sub celo.

2. Tempus nascendi, et tempus moriendi; tempus plantandi, et tempus evellendi quod plantatum est.

3. Tempus occidendi, et tempus sennandi; tempus destruendi, et tempus ædificandi.

4. Tempus flandi, et tempus ridendi; tempus plangendi, et tempus saltandi.

5. Tempus spargendi lapides et tempus colligendi; tempus amplectendi, et tempus longe fieri ab amplexibus.

6. Tempus acquirendi, et tempus perdendi; tempus custodiendi, et tempus abjiciendi.

7. Tempus acinodendi, et tempus conueniendi; tempus tacendi, et tempus loquendi.

8. Tempus dilectionis, et tempus odii; tempus belli, et tempus pacis.

9. Quid habet amplius homo de labore suo?

10. Vidi afflictionem quam dedit Deus

illis hominum, ut distendatur in ea.

11. Cuncta fecit bona in tempore suo, et mundum tradidit disputationi eorum, ut non irasciat homo opus quod operatus est Deus ab initio usque ad finem.

12. Et cognovi quod non esset melius nisi letari, et facere bene in vita sua;

13. Omnis enim homo qui comedit et bibit, et videt bonum de labore suo, hoc domum Dei est.

14. Didici quod omnia opera que fecit Deus perseverent in perpetuum; non possimus eis quidquam addere nec auferre que fecit Deus, ut finem;

15. Quod factum est ipsum permanet; que futura sunt iam fuerunt; et Deus instaurat quod abiit.

16. Vidi sub sole in loco iudicii impietatem, et in loco iustitiæ iniquitatem;

17. Et dixi in corde meo: Iustum et impium iudicabit Deus, et tempus omnis rei tunc erit.

18. Dixi in corde meo de filiis hominum, ut probaret eos Deus, et ostenderet similes esse hostias.

19. Idcirco unus interitus est hominis et iumentorum, et equæ utriusque conditionis. Sicut moritur homo, sic et illa moriuntur. Similiter spirant omnia, et nihil habet homo iumento amplius; cuncta subjacent vanitati;

20. Et omnia pergunt ad unum locum. De terra facta sunt, et in terram pariter revertuntur.

21. Quis novit si spiritus filiorum Adam ascendet sursum, et si spiritus iumentorum descendat deorsum?

22. Et deprehendi nihil esse melius quam letari hominem in opere suo, et hanc esse partem illius. Quis enim eam adducet et post se futura cognoscit?

CAPUT IV.

Facillime huius vite arguit sapiens et imbecillitate oppressionem, et quod industria humana sit invidiam obnoxia: item quod stultus secure in otio agit, alio qui heredem non habet, thesaurizante; explicat commoda scæcularis, regum regnorumque vanitatem; et obedientiam præfert stultorum victimis.

1. Veri me ad alia, et vidi calamitatem que sub sole geruntur, et lacrymas innocentium, et neminem consolantem, nec posse resistere eorum violentiæ, tuncorum auxilio destitutos;

2. Et laudavi magis mortuos quam vivos;

3. Et feliciorum utroque iudicavi qui necdum natus est, nec vidit mala que sub sole fiunt.

4. Bursum contemplantus sum omnes labores hominum, et industrias animadverti patere invidiam proximis; et in hoc ergo vanitas et cura superflua est.

5. Stultus complicit motus suus, et comedit carnes suas, dicens:

6. Melior est pugillus cum requie, quam plena utraque manus cum labore et afflictione animi.

7. Considerans, reperi et aliam vanitatem sub sole;

8. Unus est, et secundum non habent, non filium, nec fratrem, et tamen laborare non cessat, nec spoliatur oculi ejus divitiis; nec recogitat, dicens: Cui laboro, et fraudo animam meam bonis? In hoc quomodo vanitas est et afflictio pessima.

9. Melior est ergo duos esse simul quam unum; habent enim emolumentum societatis suæ.

10. Si unus ceciderit, ab altero fulcietur. Vt soli, quis cum ceciderit, non habet sublevantem se.

11. Et si dormierit otio, forebitur: maturo; unus quomodo calcietur?

12. Et si quispiam prevaluerit contra unum, duo resistunt ei; fanculus triplex difficile rumpitur.

13. Melior est pauper pauper, et sapiens, rege sene et stulto, qui nescit providere in posterum.

14. Quod de carcere catenisque interitum quis egrediatur ad regnum; et alius, autem in regno, inopia consumatur.

15. Vidi cunctos vivos qui ambulabant sub sole cum adolescente secundo qui consurgit pro eo.

16. Infinites numerus est populi omnium qui fuerunt ante eum, et qui postea futuri sunt non letabuntur in eo; sed et hoc vanitas et afflictio spiritus.

17. Castodi pascunt tuum ingrediens domum Dei, et appropinqua ut audias. Multo enim melior est obedientiam quam stultorum victimæ, qui nesciunt quid faciant mali.

CAPUT V.

Nil temere de Deo et ejus providentiis loquendum; vota redanda; non mirandum de

¹ Prov. 17, 24. Inf. 8, 1.

egenorum oppressione, cum iniqui iudicium habeant; item quam sit misera conditio avari nunquam repleti, et divitis concupiscentia divitias, in proprium nonnunquam exitum.

4. Ne temere quid loquaris, neque cor tuum sit velox ad profertendum sermonem coram Deo; Deus enim in celo, et tu super terram; idcirco sicut pauci sermones tui.

2. Multas curas sequantur somnia, et in multis sermonibus invenitur stultitia.

3. Si quid velis de te, non moreris reddere; displicet enim ei infidelis et stulta promissio; sed quodcumque vo-veris reddet.

4. Multoque melius est non vovere, quam post votum promissa non reddere.

5. Ne dedoris os tuum ut peccare facias eum tuum; neque dicas coram angelo: Non est providentia; ne forte iratus Deus contra sermones tuos dissi-pet cuncta opera manuum tuarum.

6. Ubi multa sunt somnia, plurime sunt vanitates et sermones innumerati; in vero, Deum time.

7. Si videris calumnias egenorum, et violenta iudicia, et subverti iustitiam in provincia, non mireris super hoc negotio; quia excelso excelsior est alius, et super his quoque eminentiores sunt alii;

8. Et insuper universae terrae rex imperat servientibus.

9. Avarus non impletur pecunia; et qui amat divitias fructum non capiet ex eis; et hoc ergo vanitas.

10. Ubi multae sunt opes, multi et qui comedunt eas. Et quid prodest possessori, nisi quod cerat divitias oculis suis?

11. Dulcis est somnus operanti, sive parum sive multum comedit; saturitas autem divitis non sinit eum dormire.

12. Est et alia infirmitas pessima quam vidi sub sole; divitiae conservatae in malum domini sui.

13. Perent enim in afflictione pessima; generavit filium qui in summa egestate erit.

14. Sicut egressus est nudus de utero matris suae, sic revertetur, et nihil auferet secum de labore suo.

15. Miserabilis prorsus infirmitas; quo modo vixit, sic revertetur. Quid ergo prodest ei quod laboravit in ventum?

¹ Job 20, 20.

14. Gunctis diebus vitae suae comedit in tenebris, et in curis multis, et in aerumna atque tristitia.

17. Hoc itaque visum est mihi bonum ut comedat quis et bibat, et fruatur laetitia ex labore suo quo laboravit ipse sed sole, numero dierum vitae suae quos dedit ei Deus; et haec est pars illius.

18. Et omni homini cui dedit Deus divitias, atque substantiam, potestatemque et tributum ut comedat ex eis, et fruatur parte sua, et letetur de labore suo, hoc est donum Dei.

19. Non enim satis recordabitur diem vite suae, eo quod Deus occupet deliciis cor ejus.

CAPUT VI.

Misera est avari vanitas, qui ne in necessariis quidem audeat parvis uti.

1. Est et aliud malum quod vidi sub sole, et quidem frequens apud homines;

2. Vir cui dedit Deus divitias, et substantiam, et honorem, et nihil deest animae suae, ex omnibus quae descendunt nec tributum et potestatem Deus ut comodat ex eo, sed homo extraneus vorat illud; hoc vanitas et miseria magna est.

3. Si generet quisquam centum libras, et vixerit multos annos, et plures dies vixit habuerit, et anima illius non utatur bonis substantiis suis, sepulturaeque careat; de hoc ego pronuntio quod melior ille sit abortivus.

4. Frustra enim venit, et pergit ad tenebras, et oblivione delebitur nomen ejus.

5. Non vidit solem, neque cognovit distantiam boni et mali.

6. Etiam si duobus millibus annis vixerit, et non fuerit perfructus bonis, nonne ad unum locum proberit omnia?

7. Omnis labor hominis in ore ejus; sed anima ejus non impletur.

8. Quid habet amplius sapiens a stulto et quid pauper, nisi ut pergat illuc ubi est vita?

9. Melius est videre quod cupias, quam desiderare quod nescias. Sed et hoc vanitas est, et presumptio spiritus.

10. Qui futurus est, iam vocatum est nomen ejus; et scitur quod homo sit,

¹ Job 1. 21. 1 Tim. 6. 7.

et non possit contra fortiores se in iudicio contendere.

11. Verba sunt plurima, multamque in disputando habentia vanitatem.

CAPUT VII.

Vicini est allicia se generare; et labor multa quae quibus magis sint eligenda, sic et sapientia utilior est cum divitiis; diēs malas graveolens; ne plus quam oportet sapiens sit justus; quam sit multum consortium avarum ac periculosum; quodque homo sit a Deo creatus rectus.

1. Quid necesse est homini majora se quaerere, cum ignoret quid conducat sibi in vita sua numero dierum peregrinationis suae, et tempore quod velut umbra praeterit? Aut quis ei poterit indicare quod post eum futurum sub sole sit?

2. Melius est nomen bonum quam unguenta pretiosa, et dies mortis die navitatis.

3. Melius est ire ad domum luctus quam ad domum convivii; in illa enim laus conctorum admonet hominum, et vivens cogitat quid futurum sit.

4. Melior est ira risu, quia per iriditiam vultus corrigit animus delinquentis.

5. Cor sapientium ubi tristitia est, cor stultorum ubi laetitia.

6. Melius est a sapiente corripi, quam stultorum adulatione decipi;

7. Quia sicut sonitus spinarum ardentium sub olla, sic risus stulti; sed et hoc vanitas.

8. Calumnia conturbat sapientem, et perdit robur cordis illius.

9. Melior est ira orationis quam principium. Melior est patiens arrogante.

10. Ne sis velox ad irascendum, quia ira in sinu stulti requiescit.

11. Ne dicas: Quid putas cause est quod priora tempora meliora fuerit quam nunc sunt? stulta enim est hujuscemodi interrogatio.

12. Utilior est sapientia cum divitiis, et magis prodest videntibus solem.

13. Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia; hoc autem plus habet studio et sapientia, quod vitam tribuant possessori suam.

14. Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere quem ille desuperxit.

¹ Prov 22, 1.

15. In die bona frui bonis, et malam diem praecavere; sicut enim haec, sic et illam fecit Deus, ut non inveniat homo contra eum justas querimonia.

16. Haec quoque vidi in diebus vanitatis meae; Justus perit in iustitia sua, et impius multo vivit tempore in malitia sua.

17. Nulli esse justus multum, neque plus sapias quam necesse est, ne obstupescas.

18. Ne impie agas multum, et non esse stultus, ne moriaris in tempore non tuo.

19. Bonum est ut sustentare justum; sed et ad illo ne subtrahas manum tuam; quia qui tinet Deum nihil negligit.

20. Sapientia confortavit sapientem super decem principes civitatis;

21. Non est enim homo justus in terra qui faciat bonum et non peccet.

22. Sed et cunctis sermonibus qui dicuntur ne accomodes cor tuum, ne forte aadias servum tuum maledicentem tibi;

23. Scit enim conscientia tua quia et tu crebro maledixisti illis.

24. Cuncta tentavi in sapientia. Dixi: Sapiens efficiat, et ipsa longius recessit a me.

25. Multo magis quam erat. Et alia profundius quae invenit eam?

26. Lavavi universa animo meo, ut scirem, et considerarem, et quae verum sapientiam, et rationem, et cognoscerem impietatem stulti, et errorem improudentium;

27. Et invenit amariorum morte mulierem, quae laqueus ventorum est, et aegena cor ejus, vincula sunt manus illius. Qui placeat Deo effugiat illam; qui autem peccator est captivus ab illa.

28. Ecce hoc invenit, dixit Ecclesiastes, unum et alterum ut invenirem rationem.

29. Quam adhuc quaerit anima mea, et non invenit. Vicum de mille unum, reperit mulierem ex omnibus non invenit.

30. Sollemnudo hoc invenit, quod fecerit Deus hominem rectum, et ipse se indidit miscerit questionibus. Quis talis ut sapiens est? et quis cognovit solutionem verbi?

² III Reg. 8, 46, II Par. 6, 36 Prov 20, 9 I Joan. 1, 8.

CAPUT VIII.

In vultu laetæ sapientia; a Dei mandatis non recedendum; homo novit tantum processit, neque mortem potest evadere; impii ob Dei indignationem liberius peccant; vanissimum videtur quod iustus et impiis similia hic evanescit; et operam Dei ratio quo est investiganda.

1. Sapientia hominis laetæ in vultu ejus, et Potentissimus faciem illius commutabit.

2. Ego os regis observo, et præcepta juramenti Dei.

3. Ne festinus recedere a facie ejus, neque permanens in opere malo, quia omne quod vultus ejus fecerit, omnia sunt.

4. Et sermo illius potestate plenus est, nec dicere ei quisquam potest: Quare ita facit?

5. Qui custodit præceptum non experiet quidquam mali. Tempus et responsum eorum sapientis intelligit.

6. Omni negotio tempus est, et opportunitas, et multa hominis afflictio.

7. Quia ignorat præterita, et futura nullo scire potest nuntio.

8. Non est in hominis potestate probare spiritum; nec habet potestatem in die mortis; nec sinitur quiescere in ingente bello; neque salvabit impietas impium.

9. Omnia hæc consideravi, et dedi cor meum in cunctis operibus quæ sunt sub sole. Interdum dominatur homo homini in malum suum.

10. Vidi impios sepultos, qui etiam cum adhuc viverent in loco sancto erant, et laudabantur in civitate quasi Justorum operum. Sed et hæc vanitas est.

11. Etenim quia non profertur cito contra malos sententia, absque timore ullo Bñi hominum peccant mala.

12. Atamen peccator ex eo quod cunctas facit malum, et per potentiam sustentatur, ego cognovi quod erit hominum timendus Deum, qui venient faciem ejus.

13. Non sit hominè impio, nec prolongentur dies ejus, sed quasi umbra transeat qui non timeat faciem Domini.

14. Est et alia vanitas quæ fit super terram: sunt justi quibus mala proveniunt quasi opera egroti impiorum; et incipit impij qui ita accedunt quasi Just-

¹ Sup. 2, 14.

torum facta habeant. Sed et hæc vanissimum iudico.

15. Laudavi igitur lætitiã; quod nisi esset hominè bonum sub sole, nisi quod concederet, et biberet, atque gauderet, et hæc solum sciam auferret de labore suo, in diebus vite sua quos dedi ei Dominus sub sole.

16. Et apposui cor meum et scirem sapientiam, et intelligerem discernentiam quæ versatur in terra. Est homo qui diebus et noctibus somnum non capit oculis.

17. Et intellexi quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem, et nem eorum quæ sunt sub sole; et quanto plus laboraverit ad querendum, tanto minus inveniat; etiam si dixit sapiens se nosse, non poterit reperire.

CAPUT IX.

Nemo scit an Dei odio vel amore sit dignus; quod eadem cunctis hic eveniunt; et cum post hæc breves et incertum vixit non restet tempus operandi, monet nisi operibus instanter incumbendum; et licet sapientia præstat fortitudinè, in pauperè tamen non estimatur.

1. Omnia hæc tractavi in corde meo, ut curiosè intelligerem. Sicut justus impius sapientes, et opera eorum in manu Dei; et tamen nescit homo utrum mereat in odio dignus sit.

2. Sed omnia in futurum servatur inserta, eo quod universa æque eveniant Justo et impio, bono et malo, mundo et immundo, innocenti victimas et sacrificia continentis. Sicut bonus, sic et peccator; ut perjurus, ita et ille qui verum dejerat.

3. Hoc est pessimum inter omnia quæ sub sole sunt, quia eadem cunctis eveniunt. Unde et corda filiorum hominum implentur malitia et contempta in vita sua, et post hæc ad inferos deducuntur.

4. Nemo est qui semper vivat, et qui hujus rei habeat fiduciam; melior est canis vivens leone mortuo.

5. Viventes enim sciunt se esse morturos; mortui vero nihil operantur amplius, nec habent ultra mercedem, quia oblivioni tradita est memoria eorum.

6. Amor quoque, et odium, et fœditas simul perierunt, nec habent partem in hoc seculo, et in opere quod sub sole geritur.

Vade ergo, et comede in iustitia pa-

CAPUT IX.

non tantum; et bibo eum gaudio vinum suum, quia Deo placet opera tua.

8. Quasi tempore sint vestimenta tua candida; et oleum de capite tuo non deficiat.

9. Perfructe vitam cum uxore quam diligis, cunctis diebus vite instabilitatis tuæ, qui dati sunt tibi sub sole omni tempore vanitatis tuæ; hæc est enim pars in vita et in labore tuo quo laboras sub sole.

10. Quodcumque facere potest manus tua instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erant apud inferos quo tu properas.

11. Venti me ad aliam, et vidi sub sole nec velocius esse cursum, nec fortius bellum, nec sapientium panem, nec doctorum divitias, nec artificum gratiam; sed tempus cessante in omnibus.

12. Nescit homo finem suum; sed sicut pisces capiuntur hamo, et sicut aves laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cum eis exemplo supervenerit.

13. Hæc quoque sub sole vidi sapientiam: et trovavi maximum:

14. Viritas parva, et pauci in ea videri; venit contra eam rex magnus, et vallavit eam, extruxitque munitiones per agrum, et perfecta est obsidit.

15. Inventusque est in ea vir pauper, et sapiens, et liberavit urbem per sapientiam suam; et nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis.

16. Et dicebam ego meliorem esse sapientiam fortitudine. Quomodo ergo sapientia pauperis contempta est, et verba ejus non sunt audita?

17. Verba sapientium audiuntur in silentio, plasmquam clamor principis inter stultos.

18. Melior est sapientia quam arma bellica; et qui in uno peccaverit multa bona perdet.

CAPUT X.

Sapientia a stulto differentia; tentationibus potentia spiritus resistendum; de stulto acervo elevatis, et civile ac principis humilitatis; occultis detractor serpentis comparatur; de rege poero et principibus mane cœnulentibus; neque regi neque diviti celebrandum.

1. Murescunt orientes perdunt suavitatem unguentum; pretiosior est sapientia et gloria, parva et ad tempus stultitia.

2. Cor sapientis in dextera ejus, et cor stulti in sinistra illius.

3. Sed et in vita stultus ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat.

4. Si spiritus potestatem habentis ascendit super te, locum tuum ne dimiseris, quia curatio facit cessare peccata maxima.

5. Est malum quod vult sub sole, quasi per errorem egrediens a facie principis:

6. Postum stultum in dignitate sublimi, et divites solvere scorum.

7. Vidi servos in equis, et principis ambulans super terram quasi servos.

8. Qui fecit focum incidit in eam; et qui dissipat sepein mordebit eum coluber.

9. Qui transfert lapides affigitur in eis; et qui scindit ligna vulnerabitur ab eis.

10. Si retosum fuerit ferrum, et hæc non ut prius, sed hebetatum fuerit, multo labore exaratur; et post industriam sequetur sapientia.

11. Si mordet serpens in silentio, nihil eo minus habet qui occulte detrahit.

12. Verba oris sapientis gratia; et lingua insipientis precipitabunt eum;

13. Initium verborum ejus stultitia, et novissimum oris illius error pessimus.

14. Stultus verba multiplicat. Ignorat homo quid ante se fuerit; et quid post se futurum sit, quis ei poterit indicare?

15. Labor stultorum affligit eos, qui nesciunt in urbem pertere.

16. Væ tibi, terra, cujus rex puer est, et cujus principes mano comedunt.

17. Beata terra cujus rex nobilis est, et cujus principes vescuntur in tempore suo ad refectendum. et non ad luxuriam.

18. In pigritis humiliabitur contigatio, et in infrenata manu persillabit domus.

19. In risum faciunt panem et vinum ut epulentur viventes; et pecunia obediunt omnia.

20. In cogitatione tu regi ne detrahas, et in secreto cubili tui ne muldixeris diviti, qui et avas celi portabunt vocem tuam, et qui habet pennas annuntiabit sententiam.

¹ Prov. 20, 27. Eccl. 27, 29.

CAPUT XI.

Monet nostra alis imparitari, et semper bene esse operandum, quod hominis potestatem post obitum sit immutabile; testari quoque iudicii memoriam retinendam, in quo de omnibus iudicandi sumus: tam et malitiam a corde auferendam.

1. Mitte panem tuum super transeuntis aquas, quia post tempora multa invenies illum.

2. Da partem septem necnon et octo, quia ignoras quid futurum sit mali super terram.

3. Si repleta fuerint nubes, imbrem super terram effundent. Si ceciderit lignum ad austrum aut ad aquilonem, in quocumque loco ceciderit ibi erit.

4. Qui observat ventum non seminat; et qui considerat nubes nunquam metet.

5. Quomodo ignoras quae sit via spiritus, et quae ratione compingantur ossa in ventre pregnantis; scis nescis opera Dei, qui fabricator est omnium.

6. Maue semina semen tuum, et vespere ne cesset manus tua, quia nescis quid magis oriatur, hoc aut illud; et si utrumque simul, melius erit.

7. Dulce lumen, et delectabile est oculis videre solem.

8. Si animis nullis vixerit homo, et in his omnibus latatus fuerit, meminit esse debet tenebrosi temporis, et dierum multorum, qui cum venerit, vanitatis arguentur praeterita.

9. Lectare ergo, juvenis, in adolescentia tua; et in bono sit cor tuum in diebus juventutis tuae; et ambulabis in visceribus tui et in intuitu oculorum tuorum, et scio quod pro omnibus his adducet te Deus in iudicium.

10. Aufer iram a corde tuo; et amove malitiam a carne tua; adolescentia enim et voluptas vana sunt.

CAPUT XII.

uz. praee oculis habeto in juventute, principum succedat molitosa senectus, tandemque tristissima mors; curaque omnia sint sanitas, Dei precepta observa; nam de omnibus est reddenda ratio.

1. Memento creatoris tui in diebus ju-

ventutis tuae, antequam veniat tempus afflictionis, et appropinquet tibi de quibus dicas: Non mihi placent;

2. Antequam tenebrescat sol, et lumen, et luna, et stellae, et revertantur nubes post pluviam;

3. Quando commovebuntur custodes domus, et notabunt viri fortissimi, et otiosae erunt molentes in minute numero, et tenebrescent videntes per foramina;

4. Et claudent ostia in platea, in humilitate vocis molentis, et consurgat ad vocem volentis, et obsurdescent omnes filiae carnisui.

5. Excelsa quoque timebunt, et firmidabunt in via. Florebit amygdala, impinguabitur locustae, et dissipabitur capparis, quoniam ibit homo in domum aeternitatis suae, et circumbit in platea plangentis.

6. Antequam rumpatur funiculus ageutens, et recurat vitta aurea, et reteratur hydra super fontem, et coufirgatur rola super cisternam.

7. Et revertatur pulvis in terram suam unde erat, et spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.

8. Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, et omnia vanitas.

9. Cumque esset sapientissimus Ecclesiastes, docuit populum; et enarravit quae fecerat; et investigans composuit parabolas multas.

10. Quaesivit verba utilia, et conscripsit sermones rectissimos ac veritate plenos.

11. Verba sapientium sicut stimuli, et quasi clavi in altum facti, quae per magistrorum consilium data sunt a patre uno.

12. His amplius, filii mi, ne requiras. Faciendi plures libros nullus est finis; frequensque meditatio carnis afflictio est.

13. Finem loquendi pariter omnes adiamus: Deum tamen, et mandata eius observa; hoc est enim omnis homo;

14. Et cuncta quae fiunt adducet Deus in iudicium pro omni errore, sive bonum sive malum illud sit.

CANTICUM CANTICORUM

SALOMONIS

QUOD HEBRAICE DICITUR SIR HASIRIM.

CAPUT I.

Hoc canticum totum est mysticum, plonissimum incomprehensibilis amoris Christi erga sponsam suam, ad vicissim sponsae erga Christum sponsum.

1. Osculetur me osculo oris sui; quia meliora sunt ubera tua vino,

2. Fragrantia unguentis optimis. Oleum effusum nomen tuum; ideo adolescentula dilexerant te.

3. Trahe me; post te eurremus in odorem unguentorum tuorum. Introduxit me rex in cellaria sua, exsultabimus et letabimur in te, memores uberrum tuorum super vinum. Recti diligunt te.

4. Nigra sum, sed formosa, filiae Ierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis.

5. Nolite me considerare quod fusca sim, quia decoloravit me sol. Filii matris meae pugnaverunt contra me; posuerunt me custodem in vineis, vineam meam non custodivi.

6. Indica mihi, quomodo diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.

7. Si ignoras te, o pulcherrima inter mulieres, egredere, et abi post vestigia gregum, et pascas herbas tuas iuxta tabernacula pastorum.

8. Equitavi meo in curribus Pharaonis assimilavi te, amica mea.

9. Pulchrae sunt gressus tui sicut tertius; collum tuum sicut monilia.

10. Marenulas aureas faciemus tibi, verniculas argento.

11. Dum esset rex in accubitu suo, ardus mea dedit odorem suum,

12. Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi; inter ubera mea commorabitur.

13. Botrus Cypro dilectus meus mihi in vineis Engaddi.

14. Ecce tu pulchra es, amica mea; ecce tu pulchra es! Oculi tui columbarum.

15. Ecce tu pulchra es, dilecti mi, et decorata! Lectulus noster floridus;

16. Tignadomorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina.

CAPUT II.

1. Ego dos campi, et lilium convallium.

2. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.

3. Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios. Sub umbra illius quomodo desideraveram sedem, et fructus ejus dulcis gutturi meo.

4. Introduxit me in cellam vinariam; ordinavi in me charitatem.

5. Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore languo.

6. Levra ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me.

7. Adjuvo vos, filiae Ierusalem, pascapas cervosque camporum, ne suscitatis, neque vigilare faciatis dilectum, quoadusque ipsa velit.

8. Vox dilecti mei; ecce ille venit saliens in montibus, transiens colles.

9. Similis est dilectus meus capro, hinnuloque cervorum. In ipso stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.

10. En dilectus meus loquitur mihi: Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, et veni.

11. Jam enim hiems transiit; imber abiit, et recessit.
 12. Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advenit; vox turris audiva est in terra nostra;
 13. Ficus protulit grossos suos; vineae florentes dederunt odorem suum. Surge, amica mea, speciosa mea, et veni.
 14. Columba mea, in foraminibus petrae, in caverna maceris, ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis; vox enim tua dulcis, et facies tua decora.
 15. Capite nobis vulpes parvulas que demoluntur vineas; nam vinea nostra flovit.
 16. Dilectus meus mihi, et ego illi, qui pascat inter lilia.
 17. Donec aspiret dies, et inclinetur umbra. Revertere: similis esto, dilecte mi, capreae, hinnuloque cervorum super montes Bethur.

CAPUT III.

1. In lectulo meo, per noctes, quasiivi quem diligiti anima mea; quae quassivi illum, et non inveni.
 2. Surgam, et circulo civitatem; per vicus et plateas queram quem diligiti anima mea; quasiivi illum, et non inveni.
 3. Inveniant me vigiles qui custodiunt civitatem: Num quem diligiti anima mea vidistis?
 4. Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligiti anima mea: tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meae, et in cubiculum genitricis meae.
 5. Adjuvo vos, filiae Jerusalem, per capreas cervosque canopum, non suscitatis, neque vigilare faciatis dilectam, donec ipsa velet.
 6. Quis est ista que ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatis myrrhae, et thuris, et universi pulveris pigmentarii?
 7. En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex factis inimis Israel.
 8. Omnes terentes gladios, et ad bella fortissimi: inaccessibilem ensis super femur suum propter timorem nocturnos.
 9. Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani.
 10. Columnas ejus fecit argentas, reclinatorium aureum, ascensum purpu-

rum: media charitate constravit, propter filias Jerusalem.

11. Egre diniam et videte, filiae Sion, regem Salomonem in diademate que coronavit illum mater sua in die depositionis illius, et in die letitiae cordis ejus.

CAPUT IV.

1. Quam pulchra es, amica mea: quam pulchra es! Oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet. Capilli tui sicut greges caprarum que ascendunt de monte Galaad.
 2. Dentes tui sicut greges tonsurarum que ascenderunt de lavacro, omnes pumellis festibus, et ster²²³ non est inter eas.
 3. Sicut vitula coccinea labia tua: et eloquium tuum dulce. Sicut fregnes mali punici, ita gener tuum, absque eo quod intrinsecus latet.
 4. Sicut turris David collum tuum, que edificata est cum propugnaculis: sicut clypei pendentes ex ea, omnis armatura fortium.
 5. Duo ubera tua sicut duo hirsuti capreae gemelli, qui pascurunt in lilia.
 6. Donec aspiret dies, et inclinetur umbra, vadam ad montem myrrhae, et ad collem thuris.
 7. Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te.
 8. Veni de Libano, sponsa mea, veni de Libano, veni, coronaberis de capite Amanae, de vertice Sanir et Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.
 9. Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa; vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, et in uno crine colli tui.
 10. Quam pulchrae sunt mammae tuae, soror mea, sponsa: Pulchriora sunt ubera tua vino, et odor angustorum tuorum super omnia aromata.
 11. Favus distillas labia tua, sponsa: mel et lac sub lingua tua; et odori vestimentorum tuorum sicut odor thuris.
 12. Hortus conclusus soror mea, sponsa, hortus conclusus, fons signatus.
 13. Emissiones tuae paradisus malorum panolorum, cum pomorum fructibus Cypro cum nardo.
 14. Nardus et crocus, fistula et ciantomonum, cum universis lignis Libani,

myrrha et alce, cum omnibus primis aromatis.

15. Fons hortorum, puteus aquarum vivificantium, que flunt impetu de Libano.

16. Surge, aquilo: et veni, auster; perfla hortum meum, et fluant aromata illius.

CAPUT V.

1. Veniat dilectus meus in hortum meum, et comedat fractam pomorum suorum.
 Veni in hortum meum, soror mea, sponsa: messi myrrham meam cum aromatis meis; comedi favum cum melle meo; bibi vinum meum cum lacte meo. Comedite, amici, et bibite; et inebriamini, carissimi.
 2. Ego dormio, et cor meum vigilat; vos dilecti mei pulsantis! Aperit mihi, soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum estros, et cincinni mei guttis nocturnis.
 3. Expellavi me tunica mea, quomodo induar illa? Lavi pedes meos, quomodo inquirabo illos?
 4. Dilectus meus misit manum suam per foramen, et venter meus intravit ad tactum ejus.
 5. Surrexi et aperirem dilecto meo; manus meae stillaverunt myrrham, et dixit mihi pleni myrrha probatissima.
 6. Passulum ostii mei aperit dilecto meo; et ille declinaverat, aique transierat. Anima mea liquefacta est, ut locus est; quasiivi, et non inveni illum; vocavi, et non respondit mihi.
 7. Invenierunt me custodes qui circumstant civitatem; percusserunt me, et vulneraverunt me. Tulcrunt pallium meum mihi custodes murorum.
 8. Adjuvo vos, filiae Jerusalem, si invenieritis dilectum meum, et nuntietis ei quia amore laqueo.
 9. Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum? Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adjurasti nos?
 10. Dilectus meus candidus et rubundus; electus ex millibus.
 11. Caput ejus aurum optimum. Comae ejus sicut elatae palmarum, nigrae quasi corvus.
 12. Oculi ejus sicut columbae super rivulos aquarum, quae lacte sunt lotae, et residunt juxta fluentia. na.

13. Gene illius sicut avocae aromatum consistit a pigmentariis. Labia ejus lilia distillantia myrrham primum.

14. Manus illius terasiches, aureae; plene hyacinthis. Venter ejus sicut urticae, distinctus saphiris.

15. Crura illius columnae marmoreae quae fundatae sunt super bases aureas. Species ejus ut Libani, electus ut cedri.

16. Guttur illius sicut avissimum, et totus desiderabilis. Talis est dilectus meus, et ipse est amicus meus, filius Jerusalem.

17. Quo abiit dilectus tuus, o pulcherrima mulierum? quo declinavit dilectus tuus? et quaremus eum tecum.

CAPUT VI.

1. Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum, ut pascat in hortis, et lilia colligat.
 2. Ego dixit meo, et dilectus meus mihi, qui pascat inter lilia.
 3. Pulchra es, amica mea, sanvis, et decora sicut Jerusalem; terribilis ut castrorum acies ordinata.
 4. Averte oculos tuos a me, quia ipsi me avolare fecerunt. Capilli tui sicut grex caprarum quae apparuerunt de Galaad.
 5. Dentes tui sicut grex ovium quae ascenderunt de lavacro, omnes gemellis festibus, et atheris non est in eis.
 6. Sicut cortex mali punici, sic gener tuus, absque oculis tuis.
 7. Sexaginta sunt reginae, et octoginta concubinae, et adolescentularum suarum numerus.
 8. Una est columba mea, perfecta mea, una est matris suae, electa genitricis suae. Viduerunt eam filiae, et beatissimam predicaverunt; reginae et concubinae, et laudaverunt eam.
 9. Quae est ista que progreditur quasi atrox consergens, pulchra ut Jona, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?
 10. Descendi in hortum meum, et viderem poma convallium, et inspicere mihi si florisset vinea, et germinasset mala panica.
 11. Nescivi: anima mea conturbavit me, propter quadrigas Aminadab.
 12. Revertere, revertere, Sulamitis! revertere, revertere, et intueamur te.

CAPUT VII.

1. Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum? Quam pulchri sunt gressus tui in calcamentis, filia principis! Junctura femorum tuorum sicut monilia que fabricata sunt manu artificis.

2. Umbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis. Venter tuus sicut aceruus tritici vallatus liliis.

3. Duo ubera tua sicut duo hinnuli gemelli caprea.

4. Collum tuum sicut turris eburnea. Oculi tui sicut piscine in Hesebon, quas sunt in porta filia multitudinis. Nasus tuus sicut turris Libani, quas respicit contra Damascum.

5. Caput tuum ut Carmelus; et coma capitis tui sicut purpura regis vincta calabalibus.

6. Quam pulchra es, et quam decora, carissima, in deliciis!

7. Statura tua assimilata est palmæ, et ubera tua botris.

8. Dixi: Ascendam in palmam, et apprehendam fructus ejus; et erunt ubera tua sicut botri vineæ, et odor oris tui sicut malorum.

9. Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labilisque et dentibus illius ad ruminandum.

10. Ego dilecto meo, et ad me conversio ejus.

11. Veni, dilecte mi, erediatur in agrum, commoremur in villis.

12. Mane surgamus ad vineas; videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiant, si florescent mala punica; tibi dabo tibi ubera mea.

13. Mandragore dederunt odorem. In poris nostris omnia poma: nova et vetera, dilecte mi, servavi tibi.

CAPUT VIII.

1. Quis mihi dedit te fratrem meum, arguentem ubera matris meæ, et inve-

niam te foris, et deosculer te, et jam me nemo despiciat?

2. Apprehendam te, et ducam in domum matris meæ; tibi me deosculis, et dabo tibi poculum ex vino condito, ut mestum malorum granatorum meorum.

3. Leva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me.

4. Adjuro vos, filie Jerusalem, ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectum, donec ipsa velit.

5. Quæ est ista quæ ascendit de deserto, delictis affluens, innoxia super dilectum suum?

Sub arbore malo suscitavi te; tibi corrupta est mater tua; tibi violata est genitrix tua.

6. Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum, quia fortis est ut mors dilectus, dura sicut infernus simulatio: lampades ejus lampades ignis atque flammarum.

7. Aquæ multe non pota sunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam. Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.

8. Soror nostra parva, et ubera non habet; quid faciemus sorori nostræ in die quando alloquenda est?

9. Si murus est, edificemus super eum propugnacula argentea; si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis.

10. Ego murus; et ubera mea sicut turris, ex quo facta sum coram eo, quasi pacem reperiens.

11. Vineæ fuit pacifico in ea que habet populos; tradidit eam custodibus; vir affert pro fructu ejus mille argenteos.

12. Vineæ mea coram me est. Mille tui pacifico, et ducunt his qui cæstodiunt fructus ejus.

13. Qui habitas in hortis, amici exsultant; fac me audire vocem tuam.

14. Fuge, dilecte mi, et assimilare caprea hinnuloque cervorum in montes aromatum.

LIBER SAPIENTIÆ.

CAPUT I.

Jalios est judi; Dominus invenitur ei simplici corde et fide queratur; fugit autem a peccatoribus et vanis cogitationibus; cumque omnia replet, nihil eum latere potest; immoratur, detractioni et mendacium detestans; omnia fecit Deus ad vitam, non mortem intendens, quam sibi peccatores accerserant.

1. Diligite Justitiam, qui iudicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, et in simplicitate cordis querite illum;

2. Quoniam invenitur ab his qui non tentant illum, apparet autem eis qui idem habent in illum.

3. Perversæ enim cogitationes separant a Deo; probata autem virtus corrumpit insipientes.

4. Quoniam in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.

5. Spiritus enim sanctus discipline effugit fictum; et auferit se a cogitationibus que sunt sine intellectu, et corripitur a superveniente iniquitate.

6. Benignus est enim spiritus sapientie; et non liberabit maledicum a labiis suis, quoniam reum illius testis est Deus, et cordis illius scrutator est verus, et lingue ejus auditor.

7. Quoniam spiritus Domini replevit orbem terrarum; et hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis.

8. Propter hoc qui loquitur iniqua non potest latere, nec preteriet illum corripiens iudicium.

9. In cogitationibus enim impij interrogatio erit; sermonum autem illius auditio ad Deum venit, ad correctionem iniquitatum illius.

10. Quoniam auris zeli audit omnia,

et tumultus marmurationum non abscondetur.

11. Custodite ergo vos a marmuratione que nihil prodest, et a detractione particule lingue, quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit, os autem quod mentitur occidit animam.

12. Nolite zelare mortem in errore vitæ vestræ, neque acquiratis perditionem in operibus manuum vestrarum.

13. Quoniam Deus mortem non fecit, nec letatur in perditione virorum.

14. Creavit enim et esset omnia; et sanabiles fecit nationes orbis terrarum; et non est in illis medicamentum externi; nec inferorum regnum in terra.

15. Justitia enim perpetua est, et immortalis.

16. Impij autem manibus et verbis accerserunt illam; et estimantes illam amicum, deflexerunt; et sponiones ponunt ad illam, quoniam digni sunt qui sint ex parte illius.

CAPUT II.

Omnis inopem vitam futuræ spei non la beatum acqps est frui hucus vitæ voluptatibus, adeoque iustum, qui diversam respicit finem, ferre nequeant, et ad mortem usque perseverant; sicut et diaboli invidiosus homo, a Deo creatus immortalis, factus est mortalis.

1. Dilacerant enim cogitantes apud se non recte: Exiguam et cum tadio est tempus vitæ nostræ; et non est refrigerium in fine hominis, et non est qui agnitus sit reversus ab inferis.

2. Quia ex nihilo nati sumus, et post hoc erimus tanquam non fuimus. Quoniam fumus flatus est in naribus nostris,

1 III Reg. 3, 9. Isa. 50, 1.
2 II Par. 13, 2.
3 Gal. 5, 22.
4 Jer. 17, 10.

5 Isa. 6, 2.
6 Ezech. 18, 3 et 33, 11.
7 Job 7, 1 et 14, 1.